

AZAR NAFISI – CITEȘTE PERICULOS

„Suplimentul de cultură” vă prezintă în avanpremieră un fragment din acest volum, traducere din limba engleză de Adina Avramescu, la Editura Polirom.

PAGINA 12

COMPOZIȚIE INELARĂ ȘI EXIL INELELE LUI MENDELSON

Găsim aici „posibilitatea tulburătoare a unor povești fără sfârșit” și șansa noastră de a ne scrie la infinit poveștile, de a pătrunde din ce în ce mai adânc în trecut, pentru a-l înțelege.

PAGINA 10

MUZEUL „VASILE POGOR” DIN IAȘI
S-A REDESCHIS PUBLICULUI

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA // APARE SÂMBĂTA // WWW.SUPLIMENTULDECULTURA.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

ANUL XVIII ▶ NR. 768 ▶ 26 MARTIE – 1 APRILIE 2022 ▶ REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI ZIARUL DE IAȘI

PAGINA 11

BRAHMS CU BELCEA QUARTET
INTERVIU CU VIOLONISTA CORINA BELCEA

„CULTURA
E SINGURUL
LUCRU PE CARE
ÎL PUTEM
ÎMPĂRȚI UNII
CU ALȚII”

PAGINILE 8-9

Matei Vișniec la Iași: ședință de autografe la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” și întâlnire Alecart la Casa Muzeelor

Scriitorul și dramaturgul Matei Vișniec va avea două întâlniri cu publicul ieșean:

- Duminică, 27 martie, ora 18.00, Foaierul Teatrului Național „Vasile Alecsandri” Iași (Str. Agatha Bârsescu, nr. 18), ședință de autografe, în deschiderea spectacolului *Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mintal*. Autorul va oferi autografe pe cel mai recent roman al său, *Un secol de ceață*, apărut de curând la Editura Polirom, dar și pe alte volume. Cărțile semnate de Matei Vișniec pot fi achiziționate direct la eveniment, grație librăriei partenere Cărturești Iași, care va fi prezentă cu un stand dedicat autorului.

- Marți, 29 martie, ora 16.00, Sala de conferințe, Casa Muzeelor, Muzeul Național al Literaturii Române din Iași (Strada Vasile Alecsandri, nr. 6), întâlnire cu

membrii Clubului de lectură Alecart. Întâlnirea va fi prilejuită de lansarea romanului *Un secol de ceață* și se va încheia cu o sesiune de autografe.

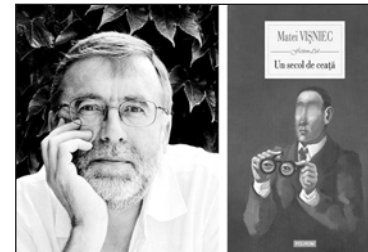
- Prezintă: Viviana Gheorghian, Andrada Strugaru
- Moderează: Nicoleta Munteanu
- Evenimentul este organizat de Alecart și Polirom.
- Parteneri: Colegiul Național Iași, Liceul „Varlaam Mitropolitul”, Muzeul Național al Literaturii Române din Iași

„Aș plasa acest roman în categoria ficțiunilor istorice, deși toate bazele sale de plecare sunt reale; ele se hrănesc din evenimente trăite de propria mea familie, precum și de mine însumi în naveta mea culturală Est-Vest. Evident, orice asemănare cu persoane reale este întâmplătoare, dar sute de oameni vii se oglindesc în

aceste pagini. Umbra lui Hitler și umbra lui Stalin planează deasupra multor capitole și nu întâmplător partea a doua a cărții se intitulează «Răul are întotdeauna un frate geamăn».

Am încercat să înțeleg eu însumi, scriind, de ce oamenii nu învață mai nimic din greșelile trecutului și mai ales de ce repetă erorile servituții voluntare. *Ceața* ideologică despre care vorbesc în carte nu s-a risipit în acest început de secol, iar pe alocuri mi se pare că se îndesește, chiar în multe minți subtile și în multe suflete generoase.

Îl invit pe cititor să se imbarce în lectura acestei cărți pentru a-și face singur o părere despre dilemele secolului trecut și despre cele profilate la orizont. Cu acest avertisment tragic, lăsat nouă moștenire încă de la grecii antici: doar problemele au soluții, nu și dilemele...” (Matei Vișniec)

© Andra Bădulescu

Matei Vișniec s-a remarcat în anii '80 ca poet, apoi ca dramaturg ale cărui piese, cu largă circulație în mediul literar, sunt interzise pe scenele profesioniste. În 1987 părăsește România și se stabilește în Franța, unde lucrează pentru Radio France Internationale. Piese sale în limba franceză apar la Actes Sud – Papiers, L'Harmattan, Lansman, Crater, L'Espace d'un instant. Numele său figurează pe afișe teatrale în peste 30 de țări. În ultimii ani Matei Vișniec s-a remarcat și ca romancier.

Aparițiile sale editoriale la Editurile Cartea Românească și

Polirom: *Păianjenul în rană* (teatru), 2007; *Groapa din tavan* (teatru), 2007; *Omul-pubelă. Femeia ca un câmp de luptă* (teatru), 2007; *Cafeneaua Pas-Parol* (roman), 2008, 2014; *Cronica ideilor tulburătoare sau despre lumea contemporană ca enigmă și amărăciune* (eseu), 2010; *Sindromul de panică în Orașul Luminilor* (roman), 2009, 2012; *Domnul K. eliberat* (roman), 2010, 2015; *Dezordinea preventivă* (roman), 2011, 2017; *Cabaretul cuvintelor* (teatru), 2012, 2018; *Negustorul de începuturi de roman* (roman), 2013, 2014; *Om din care a fost extras răul* (teatru), 2015; *Iubirile de tip pantof, iubirile de tip umbrelă...* (roman), 2016, 2018; *Ultimele zile ale Occidentului* (povestiri), 2018; *Cronica realităților tulburătoare (sau despre lumea contemporană în fața marilor decizii)* (eseu), 2019. **SDC**

Unstoppable Us/ Suntem de neoprit, noul proiect editorial al istoricului Yuval Noah Harari, în pregătire la Polirom

Polirom pregătește pentru luna octombrie a acestui an primul volum al celui mai recent proiect editorial al istoricului israelian

Yuval Noah Harari, unul dintre cei mai îndrăgiți autori din portofoliul editurii. Este vorba despre ciclul *Unstoppable Us/ Suntem de neoprit*, care a fost anunțat în premieră astăzi la Târgul de Carte pentru Copii de la Bologna și care va apărea în patru volume în colecția de carte pentru copii a Editurii Polirom – „Junior”, seria „Istorie”. Primul volum, *Suntem de neoprit. Cum am luat în stăpânire lumea*, cu ilustrații de Ricard Zaplana Ruiz, va apărea în librăriile din România în octombrie 2022.

ȘTIAI CĂ AI O SUPERPUTERE?

Suntem de neoprit este cartea perfectă pentru oricine s-a întrebat vreodată: Cine suntem? Și cum am ajuns aici?

Din savanele Africii până pe ghețurile Groenlandei, planeta Pământ este stăpânită de oameni. Dar cum am ajuns să fim atât de puternici? *Suntem de neoprit* dezvăluie faptul că oamenii au o superputere și că au folosit-o pentru a crea lucruri stranie și misterioase – de la năluci și spirite până la guverne și corporații.

Pășește pe urmele oamenilor care și-au început călătoria din Africa, iar pe parcurs vei afla cum ne-a micșorat focul stomacul, ce ne spune fotbalul despre calitatea de a fi om și de ce banii sunt basmul cel mai de succes din toate timpurile. Iată povestea omenirii așa cum nu ai mai auzit-o niciodată, cu pitici, șerpi uriași, un Mare Spirit-Leu care sălășluiește deasupra norilor și degetul unui copil de

acum 50.000 de ani care dezleagă misterele originilor omului.

În această carte pentru copii, captivantă și plină de culoare, un public cu totul nou face cunoștință cu stilul inconfundabil al lui Yuval Noah Harari, autorul bestsellerului *Sapiens*. Epopeea adevărată din *Suntem de neoprit* poate fi savurată de orice cititor între 9 și 99 de ani.

YUVAL NOAH HARARI a obținut doctoratul în istorie la University of Oxford și este profesor de istorie universală în cadrul Departamentului de Istorie al Universității Ebraice din Ierusalim. Cartea sa *Sapiens*, publicată inițial în Israel în 2011, a fost tradusă în peste patruzeci de limbi. Timp de peste șase luni s-a aflat pe lista bestsellerurilor „Sunday

Times” și a fost de asemenea în topul bestsellerurilor „New York Times”. De același autor, la Editura Polirom au apărut: *Sapiens. Scurtă istorie a omenirii* (2017), *Homo deus. Scurtă istorie a viitorului* (2018), *21 de lecții pentru secolul XXI* (2018), *Sapiens. O istorie grafică*, volumul I: *Nașterea omenirii* (2020), volumul II: *Stâlpii civilizației* (2021) – amândouă împreună cu David Vandermeulen și Daniel Casanave.

RICARD ZAPLANA RUÍZ este ilustrator și designer și s-a născut la Barcelona. A ilustrat numeroase cărți și reviste pentru copii și adolescenți, inclusiv seriile de benzi desenate *Lego Star-Wars* și *Tigger-Disney*; de asemenea, a lucrat la realizarea unor animații pentru micul și marele ecran. **SDC**

Editura Polirom la Bookfest Timișoara, ediția a IX-a, 31 martie – 3 aprilie 2022

Editura Polirom participă la Salonul de Carte Bookfest Timișoara, ediția a IX-a, cu peste 1.000 de titluri, toate la reducere (30%). Mai jos, programul de evenimente al editurii.

Salonul de Carte Bookfest Timișoara (ediția a IX-a) va avea loc în perioada 31 martie – 3 aprilie 2022. Evenimentul, care se va desfășura sub egida Federației Editorilor din România, este organizat împreună cu Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Timiș. Bookfest Timișoara se va desfășura în complexul expozițional Centrul Regional de Afaceri Timișoara (CRAFT), situat în zona centrală, chiar în incinta

Complexului Studențesc.

Programul de evenimente al editurii la Bookfest, ediția 2022:

Sâmbătă, 2 aprilie

• ora 12.00-12.45

Mircea Mihăieș, *Finnegans Wake, 628. Romanul întinericului*

Invitat, alături de autor: Vasile Popovici

Moderează: Robert Șerban
• ora 12.45-13.30

Armand Goșu, *Între Napoleon și Alexandru I. Contextul internațional al anexării Basarabiei și Rusia. O ecuație complicată*. Ediția a II-a adăugită, cu cele mai recente texte despre războiul din Ucraina

Moderează: Claudiu T. Arieșan

• ora 16.30

Dan Lungu, *Șoferul din Oz*

Invitat, alături de autor: Viorel Marineasa

Moderează: Radu Pavel Gheo

Duminică, 3 aprilie

• ora 12.30-13.10

Veronica D. Niculescu,

Pescărușul de la geam. Jurnalul unui cuib

Invitat, alături de autoare: Radu Pavel Gheo

Moderează: Robert Șerban

• ora 13.10-13.50

Bogdan Crețu, *Nichita. Poetul ca și soldatul*

Invitat, alături de autor: Alexandru Potcoavă

Moderează: Adrian Botez

• ora 13.50-14.30

Robert Șerban, *Oameni în trening*

Invitat, alături de autor: Dan Lungu

Moderează: Adrian Botez **SDC**

Scriitorul israelian David Grossman este laureatul Premiului Erasmus 2022

Scriitorul israelian David Grossman este laureatul Premiului Erasmus 2022, oferit de Fundația Praemium Erasmianum (Amsterdam, Țările de Jos). Tema din acest an a premiului a fost „Vinderea unei lumi sfâșiate”. Nimeni nu exemplifică mai bine această temă decât Grossman. În opera sa, scriitorul caută să înțeleagă oamenii dinăuntru lor și să privească către celălalt cu dragoste, dincolo de granițele războiului sau ale istoriei. Fundația Praemium Erasmianum dorește să-i celebreze măiestria și să le ofere cititorilor ocazia de a-i redescoperi literatura: ca pe o sursă de consolare, dar și ca pe un ghid despre cum să fii om.

Pentru a marca decernarea premiului în acest an, Fundația Praemium Erasmianum va organiza un program variat dedicat lui David Grossman, dar și temei acestei ediții. Premiul Erasmus 2022 este decernat anual unei persoane (sau instituții) care a adus o contribuție excepțională științelor umaniste sau artei.

Înființată în anul 1958 de către Prințul Bernhard al Țărilor de Jos, Fundația Praemium Erasmianum este o instituție culturală activă în domeniul științelor umane, științelor sociale și artei. Fundația acordă anual Premiul Erasmus și organizează activități culturale și academice în jurul ceremoniei de decernare a premiului. Boardul fundației cuprinde membri ai comunităților culturale,

academice și de afaceri neerlandeze. Fundația se află sub patronajul Majestății Sale Regele Țărilor de Jos. În valoare de 150.000 de euro, premiul va fi decernat în toamna anului 2022.

Alți laureați ai acestui premiu: Jürgen Habermas, Daniel Dennett, Ian Buruma, Adam Michnik, Claudio Magris, Václav Havel, Marguerite Yourcenar, Jean Monnet, Claude Lévi-Strauss, Ingmar Bergman,

Marc Chagall, Robert Schuman etc.

David Grossman (n. 1954) este unul dintre cei mai importanți autori israelieni contemporani, cunoscut comentator al politicii Israelului față de Palestina și militant pentru recunoașterea acesteia ca stat. A studiat filosofie și teatru la Universitatea Ebraică din Ierusalim, iar după ce și-a încheiat stagiul militar obligatoriu a lucrat la postul de radio Vocea

Israelului. A publicat mai multe cărți de ficțiune, dar și câteva volume de reportaje și interviuri.

Printre romanele publicate de Grossman de-a lungul timpului se numără *Sunt și copii în zigzag* (1994), *Cineva cu care să fugi de acasă* (2000), *Până la capătul pământului* (2008), distins în 2009 cu Premiul Albatros acordat de Fundația Günter Grass și în 2011 cu Premiul Médicis étranger, *Căderea din timp* (2011) și *Un cal intră într-un bar* (2014), pentru care a primit Man Booker International Prize (2017). Cărțile lui Grossman, premiate atât în Israel, cât și în străinătate au fost traduse deja în peste 30 de limbi. David Grossman este *doctor honoris causa* al Universității Catolice din Leuven, Belgia, și cavaler al Ordinului Artelor și Literelor, titlu acordat de Ministerul Culturii din Franța.

La Editura Polirom au apărut: *Până la capătul pământului* (2012, 2014), *Căderea din timp* (2013), *Un cal intră într-un bar* (2015, 2018), *Cineva cu care să fugi de acasă* (2018) și *De mine viața și-a tot răs* (2020). **SDC**

© Kobi Kalmanovitz

Jurnal din anii molimelor (63)

ANDREI CRĂCIUN

CULEGĂTORUL DE HARFE

Rămânem pe baricadele jurnalului, în vremurile noastre tot mai tulburi, marcate de pandemie și război.

Luni, 21 martie

Recitesc: Sofia Nădejde, Leonida Neamțu (Publisol) și *Discursurile din Suedia* ale lui Albert Camus (Polirom). Doar limba română mă mai leagă cu adevărat de țara natală. Limba română și cel mult zece oameni, cu o medie de vârstă de (aproape) șaptezeci de ani. Și ziarele în care mai scriu – în rest, aproape nimic.

Tot ce a fost, dacă a fost vreodată ceva, s-a cam dus de ani de zile. Am nevoie, nu pot să mint, de o pauză ceva mai îndelungată în relația cu România. O să încerc să-mi petrec restul primăverii în Sicilia, la Palermo, departe de zgomotul vlahilor care se așază la

coadă la ulei și la combustibil și orice ar mai urma.

Duminică, 20 martie

Așa ar trebui să înceapă mulți ani mai târziu, în fața plutonului de execuție, colonelul KGB Vladimir Vladimirovici avea să-și amintească de după-amiaza aceea îndepărtată în care tatăl său l-a dus să cunoască geaca.

Sâmbătă, 19 martie

Am terminat cartea *Lemnul strâmb al omenirii* și rămân la părerea de acum aproape douăzeci de ani de când l-am descoperit (de fapt, de când mi a fost arătat, în facultate): Isaiah Berlin e un extraordinar gânditor.

Rămâne preferatul meu din secolul XX. Și acum mi s-a făcut poftă să-i recitesc pe Herder, Vico și Machiavelli. Mulțumesc, Sir Isaiah Berlin.

Vineri, 18 martie

Sigur, e rău să ai guvern-marionetă, dar nici cu guvern-sac de cartofi, cum avem noi, nu e prea bine.

O notă din Jurnal de acum trei ani: „Privirea lui Cuc de la Transporturi aduce un pic aminte de Dănuț de la Economie și ne mai consolează. Abisul e acolo, dar tot nu e acea Groapă a Marianelor a profunzimii la care doar Andrușcă ajungea”.

Joi, 17 martie

Idee de personaj monden nou: Joe Biden din Drumul Taberei.

Idee de matrioșka groazei. Îl desfaci pe Ciucă și din el iese Bode, îl desfaci pe Bode și din el iese Cîmpeanu, îl desfaci pe Cîmpeanu și din el iese Dîncu, îl desfaci pe Dîncu și din el iese Căciu.

Mi-am amintit ceva: în prima zi a acestui an, la Marsilia, un francez m-a întrebat care e cuvântul meu preferat. Bineînțeles că i-am spus adevărul: cuvântul „nu”.

Miercuri, 16 martie

„Ce este un om revoltat? Un om care spune nu. Totuși, dacă refuză, nu renunță: este de asemenea un om care spune da, încă de la prima lui mișcare. Un sclav care a primit ordine toată viața, dintr-o dată consideră inacceptabilă o nouă poruncă.” Așa începe *Omul revoltat* al lui Camus. Notez aici, ca să nu mai uit.

Martți, 15 martie

E evident că Putin își dorește vechiul imperiu și un cutremur major în ordinea mondială. E evident și că n-are cum să iasă din Kremlin decât cu picioarele înainte. A ridicat în zeci de ani o

piramidă pe hoție, minciună și crime și nimeni nu-l poate proteja, așa cum și-a protejat el predecesorul, care patrona un regim corupt care nu alunecase încă în terorism de stat. Putin nu e doar un gangster psihopat, deși e și asta, este mai ales prizonierul propriei puteri abuzive, ca orice tiran, de altfel. E evident și că nu poate brusca singur sferele de influențe, marea armată rusă din capul lui e blocată în realitate în Ucraina. Dar dacă va dobândi sprijinul Chinei, o altă dictatură în care drepturile omului sunt un moft occidental, vor veni zile foarte grele pentru libertate, va veni, ca în îndrăgitul serial cu piticul și tronurile, iarna. **SDC**

O livadă la școală

M-am întrebat, nu mai știu din ce motiv, ce momente de tăcere îmi amintesc. Am fost surprins de cel care mi-a venit în minte imediat, fără nici un efort, un moment legat de o profesoară foarte severă, dar după care noi, copiii din clasa a șasea, eram înnebuniți. Nu știu exact cum vine asta, dar am observat că ne gândim la unii profesori severi pe care i-am avut cu tot mai multă bunăvoință pe măsură ce trece vremea.

CĂTĂLIN PAVEL

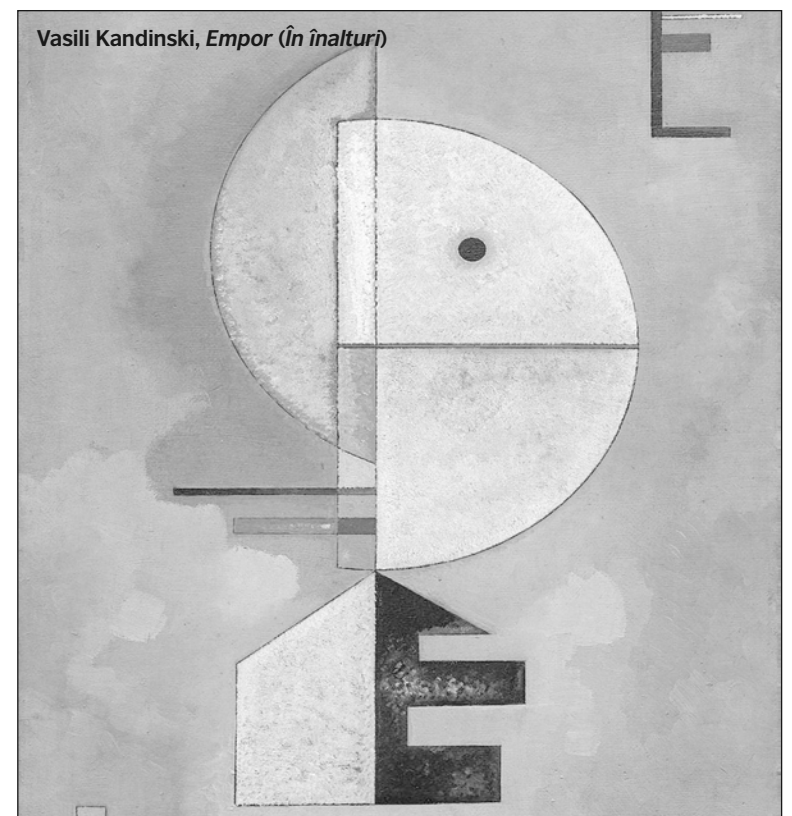
CÂTEVA PÂNZE SUS

Evident că nu e vorba de severitatea care nu exprimă altceva decât ură de sine și de viață, voință de putere sau frustrare. Mă gândesc, din contră, la acea severitate a unor profesori care rămân iubiți în continuare în mod misterios, poate pentru că se simte că ea vine din faptul că luând astfel în serios acea oră de clasă, ei iau de fapt în serios destinele acelor copii. Și făcând asta, ei anulează nesfârșita plictiseală a școlii, senzația aia care ne-a rupt tuturor spatele măcar o dată: că la școală nu e vorba de noi, că școala nu e făcută pentru noi, ci pentru adulți, o formă stranie și inutilă de opresiune.

Mi-am amintit deci tăcerea din clasă când profesoara noastră a început să plângă. Stătea la catedră, s-a oprit în mijlocul propoziției, a rămas așa și abia după ceva timp a început să plângă, aproape fără zgomot, o vedeam doar acolo, cu fața ei nobilă și sobră pe care o cunoșteam atât de bine, transformată deodată de durere într-o cârpă. Ceva de neimaginat. Noi, 35 de copii, am înghețat. Un minut întreg am fost parte dintr-o tăcere mai puternică decât oricare alta pe care mi-o amintesc. Bineînțeles, știam că îi murise soțul, era în doliu, se reîntorsese la ore foarte de curând, poate atunci era chiar prima sau a doua ei oră cu noi. Dar asta nu cred că ne-a făcut să fim mai puțin surprinși, pentru că noi eram obișnuiți ca adulții să aibă mereu ceva

oficial în comportament indiferent de împrejurări, iar profesorii cu atât mai mult, căci profesorii nu au voie să aibă viață personală. Poate că unii din noi ne-am întrebat de ce s-o fi întors deja la școală, dacă suferea încă atât de mult. Aveam să aflăm doar mult mai târziu că, de parte de a-ți dori să-ți iei liber, ca nu cumva să fii deranjat din gândurile tale negre de tot felul de obligații lumești, nu dorești de fapt altceva în asemenea situații decât să te întorci la muncă.

Profesorii de orice fel, de la educatoarele de la grădiniță la profesorii universitari, trebuie să dea micul spectacol al orei lor, orice ar fi în capul sau în sufletul lor. Era ceva la care nu mă gândisem până atunci. Sigur, pentru nimeni nu e ușor să se ducă la birou atunci când nu prea se simte bine. Nu mi-am dat însă seama aproape niciodată în școală cât de greu e să ai mereu, ca profesor, un public. Nici n-aveam cum să-mi dau seama, pentru că eram prea ocupat să-mi fie greu ca elev. Îmi amintesc însă tăcerea de atunci ca unul din puținele momente în care am priceput asta. Era în plus și o tăcere mai mare decât mine, o tăcere colectivă, multiplicată de prezența fiecăruia dintre noi, infinit mai mare decât cea dintr-o peșteră, unde nici nu te aștepti la vreun zgomot. Am văzut,

ca orice om, scene asemănătoare la teatru. Într-o scenă din *Livada de vișini*, o actriță celebră avea un lung moment de tăcere și lacrimi înainte de a rupe o scrisoare. Tăcerea asta a fost apoi stricată de aplauzele sălii.

Plânsul pornește uneori din cauza unor lucruri mari, alteori din cauza unora mici. Poate că ultimul pai, care a făcut-o pe minunata mea profesoară să plângă, a fost senzația

că e mai singură ca oriunde, cu toți acei copii, străini la urma urmei, care o înconjurau, și care nu aveau cum să știe absolut nimic despre ce era în sufletul ei. E posibil. Dar dacă și noi trebuie să fi avut o vină atunci, atunci prefer să sper că n-a mai reușit să fie tare tocmai pentru că, uitându-se la fețele noastre, a știut că e înconjurată de afecțiune. Și abia asta te frânge. **SDC**

Generozitatea la judecată

RADU PAVEL GHEO
ROMÂNII E DEȘTEPTI

Zilele acestea au apărut pe Facebook și prin alte spații sociale digitale comentarii calde despre empatia arătată de români față de refugiații ucraineni, despre generozitatea cu care i-au întâmpinat, despre rapiditatea cu care s-au organizat ca să-i ajute.

Printre ele, cum era firesc, s-au strecurat și aprecieri ironice, chiar răutăcioase. Unii s-au întrebat de unde a apărut atâta milostenie față de un popor care ne-a „răpit” nordul Bucovinei și Insula Șerpilor. Alții au atras atenția asupra numărului mare de defavorizați ai sorții de la noi din țară, oameni săraci lipiți pământului, fără casă, fără viitor, cărora în ultimii treizeci de ani nu le-a arătat nimeni atâta grijă creștinească pe cât li se arată azi unor refugiați străini. În fine, mai sunt unii care au amintit ironic că acum câțiva ani, atunci când România era traversată de valuri de refugiați alungați de un

alt război de la ei din Siria, milosârdnicii români nu s-au arătat la fel de primitivi cu ei – ba, ici și colo, chiar dimpotrivă.

Toate astea sunt opinii lansate așa, din afara spațiului și timpului, de la o olimpiadă instanță a absolutei detașări, de unde nu se mai văd nuanțele. Aici, lângă noi, nuanțe sunt berechet și ele contează. Astfel, nu știu dacă Ucraina ne-a răpit Bucovina de Nord (în măsura în care era „a noastră”), dar sunt sigur că printre jefuitoarii de odinioară nu s-a aflat nici unul dintre copiii sau femeile ce au trecut granița în România din cauza războiului. Oamenii aceia care și-au părăsit casele și orașele bombardate nu au furat Cernăuțiul de la România, așa cum nici eu și nici vecinii mei de alături nu am cucerit vreodată Dobrogea.

E drept că România nu e cea mai bogată țară din regiune și că aici există nenumărați sărmani

care trăiesc de azi pe mâine, bolnavi care nu-și pot plăti tratamentele, copii înfometați, oameni care dorm pe străzi, în frig și printre gunoaie. Asta nu înseamnă că generozitatea arătată ucrainenilor îi văduvește pe „ai noștri” de orice ajutor sau că e doar o generozitate de paradă, făcută pentru ochii lumii. Sărăcia românească e una endemică și împotriva ei se luptă de decenii numeroase organizații și oameni care încearcă să le îmbunătățească cât de cât traiul. Cu sau fără războiul din Ucraina, situația lor nu s-ar fi schimbat nici în bine, nici în rău – și asta nu pentru că ne-am păstra rezervele de bunătate pentru a ne îmbunătăți imaginea externă, ci fiindcă asta e realitatea românească dintotdeauna. Și e nedrept să compari o boală cronică a societății noastre, pe care unii încearcă să o amelioreze după puterile lor, cu o catastrofă umanitară declanșată brusc, care cere

intervenții imediate, operații urgente, pentru a nu se transforma într-un dezastru și mai mare. Sărăcia noastră e socială, cere programe pe măsură și timp pentru ameliorare, căci nu se va rezolva de azi pe mâine; situația refugiaților ucraineni e critică și trebuie rezolvată de azi pe mâine.

În fine, e în bună măsură adevărat că românii s-au arătat mai empatici față de ucraineni decât față de sirieni. Da, așa e: musulmanii sirieni au fost primiți cu suspiciune cam în toată Europa Centrală și de Est. Dincolo de diplomaticul discurs oficial, nici occidentalii de rând nu cred să fi simțit altfel.

Știu că e nedrept, dar sunt convins că, într-o situație similară, sirienii înșiși ar fi fost mai primitivi cu un potențial val de refugiați palestinieni sau libanezi decât cu unul de creștini balcanici fugiți din calea nu știu cărui război. E ceva ce ține de condiția

omului ca ființă socială: e mai sensibilă la nevoile celor care îi sunt apropiați – într-un fel sau altul. Te rezezi mai degrabă să stingi un incendiu izbucnit la casa vecinului, chiar dacă nu te înțelegi foarte bine cu el, decât unul declanșat la casa unui necunoscut de peste trei sate și șapte deluri. Războiul din fosta Iugoslavie i-a tulburat pe europeni mult mai mult decât războiul civil din Rwanda.

Lumea nu e dreaptă, știu. Dar uite că din nedreptatea ei funciară iese din când în când ceva bun. Abia când scobim după răul din binele acesta, când relativizăm ce nu e de relativizat, stricăm totul. Și ne stricăm și pe noi. **SDC**

Strategii politice pentru 2024

S-a tot vorbit de o mega-alianță între PNL și PSD pentru 2024, an în care sunt programate patru rânduri de alegeri. Dacă liberalii și social-democrații ar avea de gând să meargă pe liste comune, așa cum s-a zvonit la un moment dat, probabil că noul USL ar fi fost deja anunțat. PNL nu prea vrea, spun unele surse, să formeze o astfel de alianță politică pentru a nu se compromite în ochii electoratului. De parcă formula actuală de guvernare cu PSD ar fi minunea așteptată de alegătorii de dreapta.

FLORIN GHEȚU
VAGONUL CU VORBE

trebui să avem locale, parlamentare și două tururi la prezidențiale. Cât despre europene, acestea se vor ține în mai sau în iunie 2024.

Ce s-au gândit PNL și PSD pentru maximizarea șanselor? Dacă tot nu e cazul unei alianțe politice, atunci hai să vedem cum facem să nu-i lăsăm pe alții să ne fure procentele. Adică să comasăm localele și parlamentarele, pentru a ne conserva zestrea. Florin Cițu a dat din casă în mod oficial strategia, iar mai apoi a venit Marcel Ciolacu să spună că n-ar fi rău să mai facem economie la buget și să ținem în aceeași zi locale și parlamentare.

Revenind la 2024, va fi un an cum nu s-a mai văzut în politica românească. Adică patru rânduri de alegeri într-un interval de timp foarte scurt. Vom avea alegeri europarlamentare, locale, parlamentare și prezidențiale. Cum localele din 2020 au fost duse în toamnă din cauza pandemiei, în 2024 scrutinul pentru primării tot în toamnă va avea loc. Cu alte cuvinte, în doar patru luni (intervalul septembrie-decembrie) ar

PNL și PSD dețin împreună peste 90 la sută din primării. De regulă edilii în funcție sunt foarte greu de detronat, mai ales când avem un singur tur de scrutin. Vedem localități unde PSD are primar și stânga ia 65 la sută din voturi, iar în satul de alături PNL ia 60 la sută pentru că deține primăria. E dificil, mai ales în rural, ca un candidat să bată primarul în funcție. Dacă localele sunt comitent cu parlamentarele, e clar că primarul roșu sau galben va trage și lista de senatori sau deputați după el. Cu alte cuvinte, dacă PNL obține pentru Consiliul Local din Văscăuții din Deal 45 la sută, cam tot spre 45 la sută va lua PNL și la Senat sau la Camera Deputaților. Pentru că de regulă alegătorul votează același partid pe linie și nu se cade să strici relația cu domnul primar.

O bătălie pe bune între PNL și PSD va fi doar înainte de campanie, când fiecare partid va încerca să-și securizeze armata de edili. Dacă însă cele două formațiuni vor da semnalul că vor fi împreună

la guvernare și din 2024 încolo, e puțin probabil ca edilii să se foiască de la un partid la altul. Ce rost are să mai pleci de la PNL la PSD dacă știi sigur că liberalii vor fi în continuare la putere? Nu va fi un blat PNL-PSD, ci o strategie ascunsă pentru conservarea procentelor. Adică iei tu 35 la sută, dar fac și eu peste 20 și ceva la sută.

Însă punctele astea nu se obțin cât ai bate din palme. Pentru asta e nevoie în campanie de fumigene și de o simulare a confruntării politice. În interiorul celor două partide se vorbește despre ipoteza ruperii coaliției de guvernare undeva în vara lui 2024. În acest caz, cel mai probabil, PSD este partidul care va părăsi temporar guvernarea și va țipa că așa nu se mai poate și că e greu să faci coaliție cu liberalii. La fel și PNL, care va putea explica propriului electorat că au fost vremuri grele, cu pandemie și război, dar că gata, apele s-au separat, iar PSD rămâne adversarul tradițional al liberalilor. O strategie

doar pentru a mai păcăli ceva alegători.

Tot din interiorul celor două mari partide răzbate și partea finală a scenariului. Imediat după scrutinul parlamentar, PSD și PNL vor bate din nou palma pentru a rămâne la guvernare, mai ales că o altă majoritate va fi complicat de încheiat. PNL și USR nu vor reuși să adune 50 la sută din voturi, în timp ce PSD, chiar dacă va trece de 30 la sută, va prefera o alianță cu PNL în locul unui mariaj riscant cu AUR, care l-ar izola în Europa ca în vremea lui Dragnea.

De asemenea, mai e o variantă discutată în laboratoarele actualei puteri și anume ca, după parlamentarele din 2024, Mircea Geoană să fie candidatul comun PSD-PNL la prezidențiale, iar Klaus Iohannis să fie uns premier. De altfel, îl vedem pe Geoană defilând seară de seară la TV, vorbindu-ne din calitate de adjunct al secretarului general NATO.

Însă una e socoteala de acasă, alta e cea din târg. Alegătorii ar putea simți că totul e o scenetă de doi bani, caz în care calculele granzilor ar fi date peste cap. Vom discuta despre asta într-un comentariu viitor. **SDC**

Benzi pierdute, suflete salvate

DUMITRU UNGUREANU

ROCKIN' BY MYSELF

Prima dată când am ajuns la Timișoara, prin 1987 sau 1988, m-a încântat tot ce vedeam. Mi se părea complet altfel decât aici, în *cloaca valahică*, vorba Magistrului din Cajvana, Luca Pițu. Surprins n-am fost. Povestirile unor cunoștințe care călătoriseră prin Banat, cu sau fără treburi, mă preveniseră că acolo este aproape ca-n Occident.

Invitat în vizită la un timișorean de-a doua generație (azi rezident pe țărmul pacific al Canadei), reacționam, totuși, ca... ungureanul dinaintea girafei, gata să proclam: „Așa

ceva nu există!”. Dar pe acele străzi și în familia prietenilor m-am simțit atât de bine, de firesc – parcă trăisem acolo dintotdeauna. Nu știu dacă am mulțumit gazdelor cât și cum trebuie. Eram – și încă mai sunt – un anume soi de țaran necioplit din Câmpia Română, aflat față de civilizație într-o (in)dispoziție asemănătoare cu a ursului scos din bârlogul său.

În deceniul următor am mers de atâtea ori la Timișoara, încât ajunsesem să mă consider aproape ca acasă între nenumărații prieteni, muzicali și literari (patru cărți mi-au apărut la Editura Marineasa, cea mai avangardistă firmă a vremii, așa zice). Paradoxal, abia acum, rememorând anii aceia, constat că, deși eram la curent cu mișcarea rockerească din oraș, n-am participat la nici un concert ținut acolo de vreo trupă locală sau vizitatoare. Vă întrebați de ce? Un răspuns: pentru că tocmai atunci s-a

nimerit să nu fie vreunul. Alt răspuns: nu zăboveam mai mult de trei zile și două nopți și-n plus lucram până târziu, noaptea. (Odată chiar am sudat electric niște corniere pentru o masă!) Regret că nu am „emigrat” acolo? Mai contează? Muzica ține loc de locuire...

Ca orice iubitor normal de rock, am ratat puține apariții discografice ale trupelor timișorene. Aș putea să înșir nume cunoscute de oricine s-a născut în România și s-a îmbibat de clasici (Phoenix, Progresiv TM, Cargo). Și destule trupe de punk, alternativ și hardcore, flăcări derivate din focul timișorean, care de peste șase decenii încălzește necurmat. Unele au ars prea repede ca să-și vadă emblema pe coperta unui disc. Însă cei care le-au ascultat, susținut și iubit, n-au uitat. Între aceștia, Emil Biebel, un neamț atipic, pățimăș dedicat Timișoarei, înțeleasă ca un fel de *modus vivendi*, în sens cultural,

filosofic și religios. Eu n-am întâlnit un om în stare să sufere mai mult pentru locul său natal. Mi-e greu să scriu imparțial despre Emil, ar trebui să-i aduc laude meritate, de care s-ar jena. Faptele lui vorbesc de la sine, inclusiv magazinul de plăci (cum spune el discurilor de vinil). Una le încununează pe toate: triplul album *TM – Lost Tapes* (2022), proiect cultural realizat cu sprijinul primăriei municipiului Timișoara și al Consiliului Local. Piese, păstrate de Biebel pe mini-discuri în arhiva personală, beneficiază de remasterizare profesională în studioul lui Florin Buciu, alt timișorean stabilit în Canada.

Sunt 24 de bucăți cântate în anii '90 de trupe underground timișorene. Au fost ani promițători și promiscui, pe care punkerii din *Era ticăloșilor* îi sintetizează în piesa cu același titlu. LP-urile diferite colorate grupează nume uitate și

interpreți retrași: De comun acord, Arpi Kajtar, AIM, Scrum, Daniel-Silvian Petre, Baraka, Screaming Heads, Confuz, Oranj, Implant pentru refuz. Și o trupă absolut demențială, Coroziv, al cărei hit din epocă, *Lotul național de hardcore*, devenise imn pentru un mare număr de rockeri, furioși că lucrurile nu merg bine în țară. Și care au plecat pe alte plaiuri, mai puțin corozive...

Mi-e foarte peste poate să scriu mai departe. Muzica & orașul au rămas și rămân pentru mine repere de neșters într-o geografie a inimii tot mai împâclite de ani. Pot articula doar: „Danke, Emil!”. **SDC**

ORAȘUL CU FETE SĂRACE
8 MARTIE // ORA 20:00
LIVE STREAM

PRIMUL TEATRU NAȚIONAL DIN ROMÂNIA
FONDAT ÎN ANUL 1840

STAGIUNEA 181 (2021-2022)

TEATRUL NAȚIONAL IAȘI

SPECTACOLELE LUNII MARTIE

MĂRTI, 1 MARTIE // 18:00 // SALA STUDIO TEOFIL VĂLCU CEVA CU TĂIEȚI	VINERI, 18 MARTIE // 19:00 // SALA TEATRU LA CUB
JOI, 3 MARTIE // 18:00 // SALA STUDIO TEOFIL VĂLCU MEMORIA APEI	SĂMBĂTĂ, 19 MARTIE // 19:00 // SALA TEATRU LA CUB
VINERI, 4 MARTIE // 19:30 // SALA UZINA CU TEATRU SPUNE CEVA, FRATE!	DUMINICĂ, 20 MARTIE // 19:00 // SALA TEATRU LA CUB
SĂMBĂTĂ, 5 MARTIE // 19:00 // SALA TEATRU LA CUB ORAȘUL CU FETE SĂRACE	MĂRTI, 22 MARTIE // 19:00 // SALA MARE
DUMINICĂ, 6 MARTIE // 19:00 // SALA TEATRU LA CUB	LUNI, 21 MARTIE // 19:00 // SALA MARE
ORAȘUL CU FETE SĂRACE	JOI, 14 MARTIE // 19:00 // SALA MARE
LUNI, 7 MARTIE // 19:00 // SALA MARE	VINERI, 15 MARTIE // 19:30 // SALA TEATRU LA CUB
DOMNUL VULPE	SĂMBĂTĂ, 26 MARTIE // 19:30 // SALA TEATRU LA CUB
MĂRTI, 8 MARTIE // 19:00 // SALA MARE	MASAJ
CHIRIȚA ÎN PROVINȚIE	SĂMBĂTĂ, 26 MARTIE // 19:00 // SALA MARE
MĂRTI, 8 MARTIE // 20:00 // LIVE STREAM	HAMLET ÎN SOS PICANT (TEATRUL NAȚIONAL CHIȘNĂU)
ORAȘUL CU FETE SĂRACE	DUMINICĂ, 27 MARTIE // 19:00 // SALA MARE
JOI, 10 MARTIE // 19:00 // SALA MARE	ISTORIA COMUNISMULUI POVEȘTITĂ
VINERI, 11 MARTIE // 19:00 // SALA MARE	PENTRU BOLNAVII MINTAL (TEATRUL NAȚIONAL CHIȘNĂU)
GAȚELE	DUMINICĂ, 27 MARTIE // 19:30 // SALA UZINA CU TEATRU
SĂMBĂTĂ, 12 MARTIE // 19:00 // SALA MARE	NĂPASTA (...ȘI ERA PĂDUREA SINGURĂ...)
UNCHIUL VANEA	LUNI, 28 MARTIE // 18:00 // SALA STUDIO TEOFIL VĂLCU
DUMINICĂ, 13 MARTIE // 19:00 // SALA MARE	SINDROMUL QUIJOTE
DOMNUL VULPE	MĂRTI, 29 MARTIE // 19:00 // SALA TEATRU LA CUB
JOI, 17 MARTIE // 19:30 // SALA UZINA CU TEATRU	TREI PIESE TRISTE
GABRIEL	JOI, 31 MARTIE // 19:00 // SALA TEATRU LA CUB
	LIBERTATE LA BREMEN

BILETE ONLINE

www.teatrunationaliasi.ro | www.entertix.ro | www.myticket.ro

facebook.com/TNIAȘI | teatrunationaliasi

Cu Radu Afrim la *Masaj*

Masaj, spectacolul realizat de Radu Afrim la sala Cub a Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași la mijloc de martie, e o comedie cu *statement*. Regizorul a scris el însuși textul – o recidivă creatoare materializată în noduri și texturi dramatice care dezvoltă o perspectivă personală asupra etapei istorice în curs, asupra umanului în general și a războaielor cu noi înșine.

Își propusese o comedie, intuind nevoia publicului după doi ani de pandemie. O schimbare semnificativă de paradigmă afrimiană, doar că invazia rusă din Ucraina a deschis calea lirismului care i-a însoțit permanent discursul regizoral, făcându-și și acum loc în scenariu.

Masaj nu are un *story* unic, e un șir de mici istorii asamblate filmic, o serie de secvențe-cadru pentru expunerea figurilor umane care-și caută liniștea în SPA-ul lui Petronel Agâlmei. Arhitectura dramaturgică e legată de Iași și de regiune, numele personajelor, conform nominalității moldovenești, încep cu A (Amaicii, Aclentinei, Anarcisăi etc.), cu ritualuri (Sfânta Parascheva) și locuri iconice (Mitropolia, Purcica, Polirrom), cu inși care, ca peste tot, fac eforturi să-și gestioneze angoasele existențiale.

TUȘE DE SARCASM ÎMBOGĂȚESC GAMA

Masaj înseamnă o paradă de chipuri din prezent, tipologii cu care ne intersectăm zilnic, tipologii care suntem, care se dezvoltă monologat și dialogat pe banala masă din salonul de relaxare, un fel de divan freudian prozaic accesibil contra cost printr-o programare telefonică. Cu toții sunt în căutarea echilibrului pe care lumea exterioară îl tulbură fără răgaz și încă pe foarte repede înainte.

Indiscutabil, Radu Afrim are condei. Înainte de Teatru, a absolvit Litere și s-a poziționat în coautorat cu fiecare dramaturg ales, tăind, adăugând, rescriind practic piesele de origine. Structural, regizorul nu e un extrovertit, dar prin fiecare spectacol se înfățișează

OLTIȚA CÎNTEC DATUL ÎN SPECTACOL

intermediat pe sine, își arată sufletul celor dispuși să-l privească. Umorul de situații, de limbaj și de personaje curge în cascade, e contagios, elevat și coroziv, are profunzimi culturale. Am râs cu lacrimi la această manevră de dislocare a răului prin comic, iar expresia denotă cel mai bine linia de fond a întregii producții. Tușe de sarcasm îmbogățesc gama, registrul subliniind în subsidiar că, dincolo de amuzament, e o incizie precisă în stratul consistent de adevăr care necesită atenția tuturor. Râzi copios, cu substanță, iar lacrima care-și face loc în colțul ochilor e și de nostimadă, și de amărăciune, stări ce vin în pachet afectiv. De aceea ne place la teatru, deopotrivă pentru râs și pentru plâns, teatrul nu e altceva decât suma condensată a bucuriilor și tristeților omenești.

E foarte multă culoare în scenă, o expresie a kitschului care domină actualitatea civilizației spectacolului. O bogăție cromatică deliberată, în opoziție cu nuanțele dramaturgice care fixează și nenorociri, ipocrizii, defecte, necesitatea acută de iubire și de autentic. Lumea e ca noi, oamenii care o configurăm, cu multe fisuri, însă ea poate fi funcțională dacă ne orientăm majoritar pe direcția binelui și-a frumosului. Scenografia Irinei Moscu e modernă, sugestivă, modelează ingenios spațiul pentru evoluția celor 15 actori care reface Iașul anului 2022.

PRIVEȘTI UIMIT CALEIDOSCOPUL DIN FAȚA OCHILOR TĂI

Se vede că Radu Afrim a scris partiturile pe personalitățile interpretative ale distribuției, pe măsura ridicării mizanscenei. Li se potrivesc turnat. Cum procedează

întotdeauna, a lucrat cu câțiva dintre cei cu care mai colaborase (Pușa Darie, Ada Lupu, Horia Veriveș, Cosmin Maxim, Dumitru Năstrușnicu, Mălina Lazăr, Ionuț Cornilă, Livia Iorga, Diana Chirilă), dar a selectat și studenți/masteranzi de la Facultatea de Teatru (Marian Chiculiță, Alexandru Bodron, Robert Agape, George Gușuleac, Flavius Grușcă, Cezar Ichim), oferindu-le șansa extraordinară a unei experiențe memorabile cu care să pornească în meserie și să-și arate potențialul.

Toți interpreții au fost foarte buni. Mi-au mers la suflet Pușa Darie și Mălina Lazăr. Pușa Darie e o prezență scenică radiantă. Își face intrarea ca o caricatură de divă felliniană, citare cinematografică în sialul căreia a jucat-o pe Galina aka Edith. Variațiile de pe parcurs acumulează nuanțe care coagulează un personaj pitoresc și puternic. La Mălina Lazăr (Crenguța Aalboaei) iese în evidență contrastul dintre fragilitatea și forța pe care calitățile ei actricești le demonstrează, dintre aparența unei vulnerabilități casante și energia care erupe creativ. E un evantai uman peștiș pe care garnitura de interpreți îl construiește, cu suportul muzical original al Dianei Roman și coregrafia foarte inspirată a lui Alice Veliche.

Vreme de trei ore privești uimit caleidoscopul din fața ochilor tăi care vorbește despre urbanitate (militarul cu personalități multiple, militanta feministă și anti-consumerism, arivistul cu șosete, sandale și nevastă-trofeu, tână dornică de dragoste împărtășită etc.), capitalismul sălbatic de azi intersectat cu frânturi din comunismul de ieri, tradiții, dacomanie, rețele de socializare, castinguri, curaj, confruntări armate, divorț, homofobie, dosar cu șină etc. E despre existența la scară mică, etalată pe masa de masaj.

E o concentrare simbolică a modurilor noastre de viață, o alăturare de teme posibile ale unei lumi imperfecte, însă cumva atrăgătoare prin freamătul ei de debilitate difuză. Pe fundal răzbate nevoia compulsivă de a sparge coaja propriilor nefericiri, de a ne regăsi interior prin empatie cu ceilalți. E cea mai frumoasă metaforă a acestei producții la care râzi cu poftă, dar care te zguduie emoțional din rărunchi. **SDC**

ION BARBU

PINACOTECA DIN PETRILA

BRAHMS CU BELCEA QUARTET. INTERVIU CU VIOLONISTA CORINA BELCEA

„Cultura e singurul lucru pe care îl putem împărți unii cu alții”

Nu cred că muzeele trebuie să tacă atunci când se aud tunurile, nu cred că intelectualii au dreptul dublului standard sau că artiștii sunt dincolo de politică. Nici că partizanii răului

trebuie exonerati dacă le curge muzică grațioasă prin degete ori printre buze. Nici executați fără a le ști motivele pentru care aleg o tabără sau alta.

CĂTĂLIN SAVA

Dar cred, sunt sigur chiar, că în polifonia lugubră a unui război e mare nevoie de puțină frumusețe. Dostoievski avea dreptate, iar în zilele noastre e atât de ușor de salvat lumea. Eu mi-am găsit porția de frumusețe imediat, fără prea multă bătaie de cap, ascultând zilele acestea îngrozitoare două dintre capodoperele camerale brahmsiene, o muzică ce mi-a injectat rapid un sentiment învăluitor de bucurie și căldură de la chiar primele măsuri. De aceea am stat de vorbă pentru „Suplimentul de cultură” cu Corina Belcea despre *Brahms String Sextets*, cel mai recent CD al Belcea Quartet, apărut la Alpha Classics pe 4 martie.

Cvartetul Belcea este astăzi unul dintre cele mai bune cvartete de coarde ale lumii. Fiecare turneu e un eveniment pentru melomani, iar orice înregistrare, o bucurie. Sunetul său unic, înțelegerea profundă a sensului muzical și tehnica ireproșabilă l-a transformat într-o formație de top și în același timp în partener de excepție pentru orice muzician din lume.

Cu siguranță și pentru doi soliști cu experiență: Tabea

© Daniel Dittus

Zimmerman, una dintre cele mai titrate violiste ale momentului, și Jean-Guihen Queyras, violoncelistul despre care Diapason scria că „a reinventat violoncelul”.

Muzica sextetelor de Brahms e în această formulă o călătorie către inimă, una de o profunzime inimitabilă, de-a lungul căreia cei

șase prieteni învață unul de la altul și celebrează frumusețea într-o experiență ce a devenit fuziune între cale și destinație.

Corina Belcea, de ce v-ați oprit la sextetele de Brahms, vârfuri ale repertoriului cameral, pentru această înregistrare?

Pentru simplul motiv că sunt unele dintre cele mai frumoase piese compuse pentru această combinație de instrumente și ar fi o mare pierdere pentru noi să nu le explorăm, mai ales în compania celor doi muzicieni extraordinari care ni s-au alăturat pentru această aventură, violista Tabea Zimmermann și

violoncelistul Jean-Guihen Queyras. Am ales cuvântul *aventură* intenționat, pentru că nu a fost doar o provocare muzicală, ci și una de organizare, cu perturbările inerente perioadei Covid, care a marcat viața tuturor în ultimii doi ani. În condiții optime, înaintea unei înregistrări, programul ar încorpora nu numai repetiții, ci și mai multe concerte, unde putem încerca ideile și sensul pe care încercăm să îl dăm acestor piese. Din nefericire, prima perioadă prevăzută pentru o inițială descoperire a acestor piese a fost abandonată, din motive de sănătate. Și a doua perioadă a fost punctată de mai multe anulări ale concertelor și ale mijloacelor de transport, ceea ce ne-a lăsat cu o singură încercare în concert și o călătorie interminabilă cu trenul până la Viena, unde am înregistrat acest disc. E evident că nu am fost nici unul dintre noi în acea seară într-o formă de invizibilitate, dar, lăsând la o parte scuzele, care probabil că nu interesează pe nimeni, aș spune că a fost totuși o experiență de neuitat.

Precedentul vostru CD apărut la Alpha Classics a fost tot un Johannes Brahms, integrala cvartetelor + cvintetului cu pian în fa minor, în compania pianistului Till Fellner. Ce înseamnă Brahms

pentru tine și cum ai descrie muzica acestor bijuterii camerale?

Brahms a făcut parte din viața mea muzicală din momentul în care am pășit în incinta școlii Mennuhin. Aveam 16 ani, iar toate lucrările sale au făcut parte din repertoriul lucrat în detaliu. Am avut și norocul de a descoperi *Ein Deutsches Requiem* din prisma grupului de soprane, cântând în corul de la Royal College of Music din Londra, în prima săptămână a studiilor mele la Conservator! Este o îndelungată poveste de dragoste, la început instinctivă, pentru că, așa cum mai târziu am citit că profesorul de pian al lui Brahms i-a spus elevului său „degetele trebuie să exprime cea ce inima simte”, așa am încercat să fac și eu, din instinct, de la prima întâlnire cu muzica lui.

M-a marcat întotdeauna și paralela pe care o găsesc între copilăria lui Brahms și ceea ce s-a întâmplat cu mine când am început studiul viorii în Timișoara, mai exact faptul că a avut un profesor de pian care era atât de devotat, încât și-a mutat familia pentru a fi mai aproape de elevul său. Sacrificii asemănătoare cu ceea ce

primul meu profesor, Radu Bozgan, a făcut pentru mine, sau familia mea care a făcut imposibilul ca să pot călători și studia unde era cel mai bine pentru cariera mea. Ce mă fascinează cel mai mult în muzica lui este pasiunea înlănțuită și faptul că prin noi, muzicienii, Brahms a găsit o modalitate de a-și exprima cele mai profunde sentimente, fără să fie nevoie să le dea el însuși glas.

Pentru această înregistrare, realizată la Konzerthaus Viena, ați colaborat cu doi instrumentiști reductabili. Cum a fost să lucrați cu Tabea Zimmermann și Jean-Guihen Queyras, doi soliști cu cărți de vizită impresionante?

Într-un fel trebuie să-i fiu recunoscătoare perioadei Covid, pentru că, neavând posibilitatea să ducem la bun sfârșit planurile noastre inițiale, vom avea șansa, peste câțiva ani, să revenim la acest proiect și să aprofundăm munca începută acum doi ani. A fost, sincer, o experiență unică, nu doar pentru faptul că cei doi soliști sunt niște muzicieni excelenți de la care avem multe de învățat, dar mai ales pentru că am

avut ocazia să vedem până la ce limită pot ajunge acești oameni. E incredibil cât de curioși sunt să descopere lucruri noi în fiecare moment, să găsească modalități inedite de a exprima ceea ce cred ei că trebuie transmis ascultătorilor, să ascultăm împreună culori și sunete pe instrumentele lor, de existența cărora nici nu știam, să simțim dorința lor continuă de a servi această muzică, cu tot ceea ce ei pot da mai bun. O adevărată lecție, nu doar profesională, ci și de viață, o lecție din care înțelegi exact de ce acești oameni au ajuns în vârful carierei și realizezi de ce vor rămâne acolo pentru mulți ani. Schimbul de idei cu noi, colegii lor cu mai puțină experiență, a fost întotdeauna respectuos. Nu ne-au făcut niciodată să ne simțim timorați, ceea ce ne-a ajutat enorm să depășim teama inițială de a cânta alături de ei.

Zilele acestea ați început turneul european de primăvară, care se va încheia pe 24-25 mai la Théâtre des Champs-Élysées și Ingolstadt. Cântați un program Mozart, Schubert, Brahms, Dvořák, Szymanowski, Șostakovici, Britten, dar și Octuorul de Enescu la Mozartsaal din Viena. Cu cine cântați Enescu?, dă-ne te rog câteva detalii despre acest turneu.

E un turneu care a început cu un nou val de Covid, în fiecare zi se întâmplă câte ceva, sau unul din noi e bolnav, sau un membru al familiei, dar cred că am început să ne obișnuim cu ideea că vom face ce putem și restul deja nu mai depinde de noi... Cântăm într-adevăr un program minunat, variat, cu lucrări pe care le iubim și cu doi muzicieni cu care nu am mai colaborat până acum, Alexander Melnikov și Gabriella Montero. De asemenea, ne bucurăm enorm

că vom relua în luna mai colaborarea cu cvartetul Ebene, un cvartet pe care îl admirăm de mult timp și cu care ne-am înțeles de minune în cele câteva concerte care au rămas nedecimate de Covid în luna ianuarie. Vom înregistra împreună cu ei *Octetele* de Mendelssohn și Enescu la Viena și vom continua această colaborare și în anul 2024.

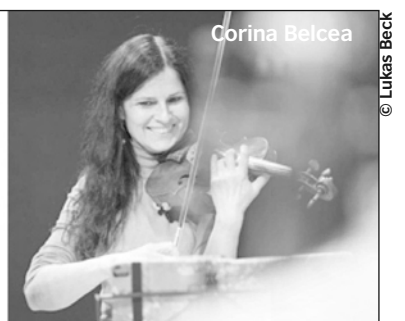
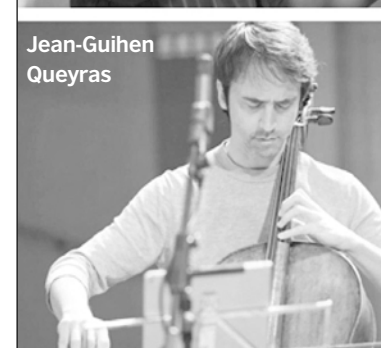
Trăim cu toții zilele acestea sub imperiul știrilor traumatizante care vin din Ucraina, acolo unde războiul face numeroase victime în rândul populației civile. Ce crezi despre această situație? Care e rolul muzicii și al muzicianului în aceste vremuri?

Pentru mine conflictele, chiar cele mai insignifiante, între două persoane, sunt o sursă de durere, deci ceea ce se întâmplă cu vecinii noștri e de nesuportat. Un conflict de o asemenea anvergură, cu pierderi de vieți, familii dezbinat, cu oameni rămași pe drumuri și atât de mulți refugiați, cu orașe și infrastructuri distruse, e inimaginabil. Nu pot să-mi închipui că cineva ar dori să cauzeze atâta suferință altor oameni și planetei pe care locuim, dar, din nefericire, se întâmplă chiar sub ochii noștri și nimeni nu are încă puterea să oprească acest măcel. Fiecare ajută după putințele sale, dar ce m-a frapat cel mai mult a fost reacția

unor organizatori de concerte sau concursuri care, în loc să încurajeze o legătură strânsă între tinerii muzicieni, indiferent de naționalitate, au ales să învrăjbească și să pedepsească oameni care nu au greșit cu nimic, doar au avut ghinionul să se nască și să crească într-o țară unde violența unui regim opresiv a devenit un mod de viață.

Din moment ce nu cunoaștem detaliile vieților celor care trăiesc în aceste condiții, e inuman să ne așteptăm ca ei să reacționeze în modul în care l-am dori noi. Implicațiile acțiunilor lor ar putea avea efecte devastatoare asupra familiilor lor, asupra viitorului lor. Eu refuz să cred că un muzician sensibil scuză sau încurajează aceste acțiuni fără să aibă un motiv pe care noi nu-l cunoaștem în spatele acestor declarații. Sau, uneori lipsa lor, pe care mulți o iau drept susținere.

Cultura nu are nimic de a face cu ce se întâmplă acum, cultura e singurul lucru pe care îl putem împărți unii cu alții. Dacă istoria nu ne ajută să prevenim ca asemenea orori să se întâmple din nou, măcar valorile culturale, la care astăzi avem cu toții acces, ar trebui protejate, și prețuite. Dacă nu ne educăm generațiile viitoare în spiritul generozității, iertării și al toleranței față de celălalt, omenirea va avea și mai mult de suferit. **SDC**

© Lukas Beck

Compoziție inelară și exil. Inelele lui Mendelsohn

„Un străin ajunge într-un oraș necunoscut, după o lungă călătorie.“ Așa își începe Daniel Mendelsohn pribegia în căutarea unor răspunsuri despre drumurile întortocheate ale lui Odiseu, despre compoziția inelară în scrierile lui Erich Auerbach, François Fénelon, Marcel Proust și W.G. Sebald.

MIHAELA PASCU-UGLINDĂ

Eseistul și criticul literar își demonstrează teza prin însăși cartea pe care o scrie, folosind această tehnică în fiecare dintre cele trei părți ale cărții și prin digresiuni care îl ajută să își contureze povestea care a dus, într-un final, la cele *Trei inele*. Este o temă recurentă la Mendelsohn, una care îl preocupă și care depășește granițele literaturii și pătrunde în realitate. Considerată un „erudit exercițiu de istorie și critică literară“, cea mai nouă carte a sa își extrage esența de pe urma drumului făcut de autor în mai multe țări, pe urmele supraviețuitorilor unor evenimente din al Doilea Război Mondial, „într-un târgușor din estul Poloniei“, unde trăiseră câteva rude ale autorului. În interiorul acestui inel care împletește parcursul „întortocheat“ (*polytropos*) al autorului cu un exil al identității, alte cercuri sunt trasate pentru a analiza și compara lumile și unele dintre cele mai cunoscute opere ale celor trei scriitori exilați.

Străinul din fiecare capitol poartă un chip universal care traversează fiecare epocă și care subliniază ciclicitatea unor istorii în miezul cărora se țin noi și noi povești. În *Trei inele*, străinul ar putea fi „oricine din ultimii 50 ani: un sirian, un bosniac, un kurd, un angolez, un ugandez“ și, cu doar câteva decenii mai înainte, „un evreu, un locuitor pașnic al Europei Centrale“. Străinul este și Odiseu, punct de comparație în această carte, dar e și „acest pribeg“ scriitor „care începe să scrie

o carte nouă“, e Mendelsohn care găsește și oferă răspunsuri și o lectură elocventă nu doar criticilor, ci și cititorilor obișnuiți.

Teza sa are în centru „povestirea în ramă, glisarea pe axa timpului în trecut și în viitor pentru a da profunzime și complexitate narațiunii principale“, cea care doar „pare că se pierde într-o digresiune“ pentru a reveni, prin formule repetate, la punctul inițial.

LE LYCÉE FRANÇAIS

„Uniformitatea plictisitoare“ este astfel îndepărtată, iar Mendelsohn știe să urmeze fidel rețeta scriind. În prima parte, *Le Lycée Français*, „ne aflăm la sfârșitul verii 1936, iar străinul ce s-a oprit în fața noii sale vieți este un evreu german care a trecut de prima tinerețe și e departe de familie“: este filologul german Erich Auerbach, „părintele literaturii comparate“. Opera sa capitală: *Mimesis. Reprezentarea realității în literatura occidentală*, un studiu major care „caută să înțeleagă cum anume face literatura ca realitatea să pară reală“.

Pentru Mendelsohn, esența stă și în forța pe care o aduce unei comparații susținute cu mitul lui Odiseu, dar și prin descifrarea atentă a operei scriitorilor despre care alege să scrie, trezind la viață pofta celor care îl citesc de a-i descoperi sau redescoperi.

În acest prim capitol, Mendelsohn pune față în față „tehnica homerică, sau greacă“, cea care „dă de înțeles că totul poate fi cunoscut, explicat, justificat“ și „stilul ebraic ambiguu“ în care „creația nu poate fi cunoscută niciodată“, ci doar (cum susținea Auerbach) „interpretată“. Căci, pentru acesta din urmă, „tocmai caracterul necognoscibil al creației generează, în mod necesar și paradoxal, o altă creație – mai mult text, care, la rândul său, va necesita mai multă interpretare“.

Autorul celor *Trei inele* nu se dezice, îmbină maiestuos, capitol după capitol, digresiunile voite cu cercurile închise armonios, demonstrându-și teza inițială pe deplin.

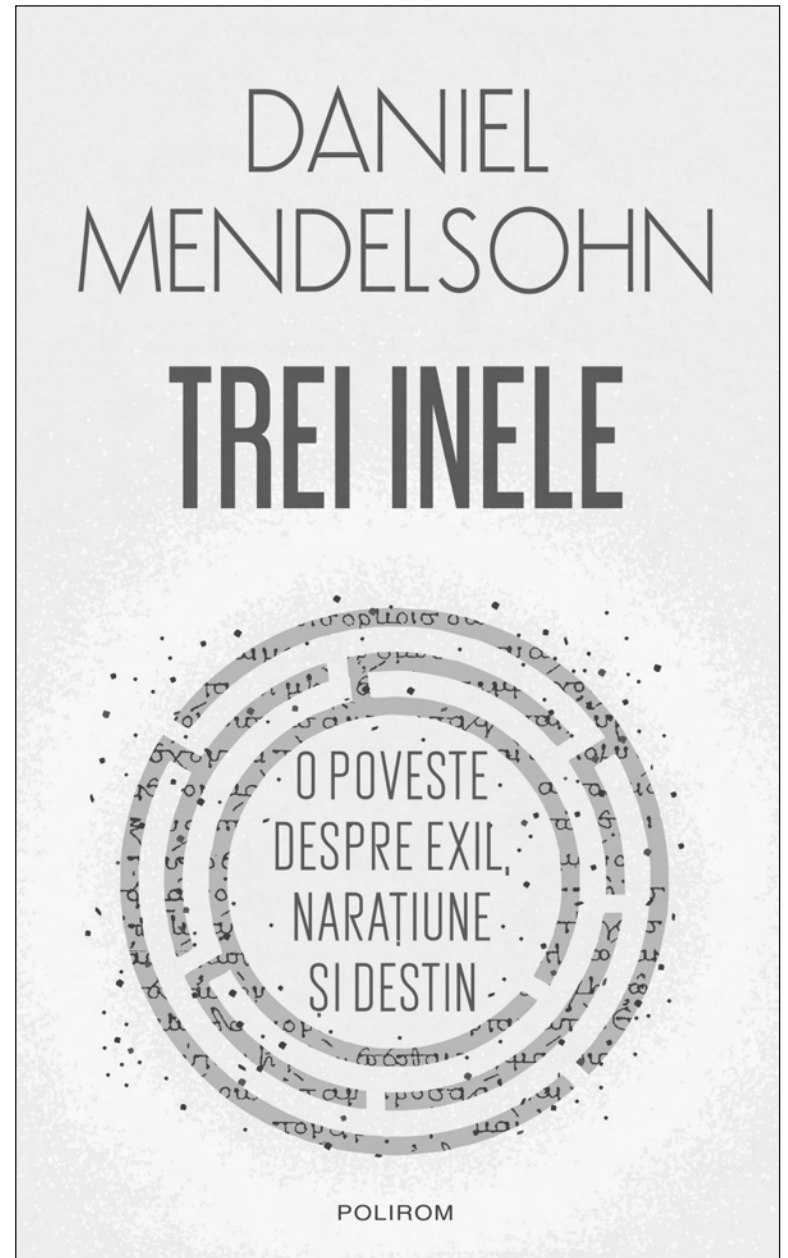
EDUCAȚIA FETELOR

Fiecare nouă parte adaugă alte răspunsuri în acest demers de întregire a identității autorului. Unele dintre rudele sale, va descoperi, au fost nevoite să se ascundă într-un spațiu extrem de mic, o groapă săpată în pământ, în încercarea de a-și salva viețile. Această digresiune privind claustrofobia autorului, această tulburare de anxietate ar putea avea rădăcini genetice, își spune Mendelsohn, primind, totodată un răspuns care întărește arcul peste timp, inelul în interiorul căruia s-au scris toate cărțile sale până în prezent.

Lăsând în urmă cadrul de mai sus, această a doua parte a cărții, *Educația fetelor*, are în centrul său *Peripețiile lui Telemah* de François Fénelon, cleric și teolog, născut în 1651. Mendelsohn alege aceste „povești instructive din punct de vedere etic, bazate pe *Odissea* lui Homer“ pentru a susține ampla măsură în care narațiunea nu doar că dă voie unor noi povești să se nască în interior, ci permite o construcție inelară, din nou și din nou: „Căci și narațiunile curg precum apele. Unele, după cum știm, curg iute, altele abia se mișcă; iar altele, în pofida ocolurilor mari pe care le fac, ajung exact de unde au pornit, tânjind să revină la sursă“. Potrivit acestuia, „într-un singur inel se poate trasa un număr infinit de cercuri“, iar aceasta este, spune Mendelsohn, posibilitatea „optimistă“ a literaturii, susținută de „digresiuni infinite în interiorul unei povești“.

Există și o doua formă a perspectivei optimiste la Marcel Proust: „În căutarea timpului pierdut“ sugerează că o serie amplă de digresiuni ar putea să alcătuiască cel mai mare inel imaginabil, unul care să cuprindă întreaga experiență umană“. Și, în ciuda acestor digresiuni, construcția inelară se înalță aici până la cel mai înalt grad, fapt datorat măiestriei lui Proust.

La începutul ultimului volum, adaugă Mendelsohn, „ca și la sfârșitul Odissei, o serie de recunoașteri în punctele culminante semnaleză formidabila coerență

a operei“. Cititorii se vor bucura să pătrundă mai adânc, din această perspectivă, în înțelegerea operei lui Proust, îndemnați de stilul concret și ademenitor al textului.

TEMPLUL

Odată cu partea a treia, *Templul*, ne apropiem și noi de cercul exterior, de ultima analiză care încheie digresiunile și ne conduce spre finalul care, sub această compoziție inelară, nu poate să cadă decât în punctul ideal, perfect, cel care va echilibra și va oferi imaginea de ansamblu, plină de sens, a drumului parcurs până acum de pribegii scriitori.

Străinul, de data aceasta, este Winfried Georg Maximilian Sebald, născut în 1944, „un alt fel de scriitor, unul care vrea să scape nu de poveștile despre ororile prin care au trecut victimele, ci de vinovăția moștenită pentru aceste orori – de un trecut pentru care nu este răspunzător, dar de care se simte pătat“. Avem și aici o călătorie a exilului, a căutării și recuperării identității prin scris, un

om care, întocmai ca Odiseu, a fost „purtat înainte și înapoi în timp și spațiu“. Asocierile pe care le face Mendelsohn în *Trei inele* au astfel rolul nu doar de a exemplifica arta compoziției inelare în operele alese, ci de a arăta inclusiv măsura în care alegerea acestor scriitori nu e una întâmplătoare, tehnica digresiunilor permițându-le să alunece pe linia timpului, să își privească trecutul în față.

Astfel, romanul ales de Mendelsohn pentru analiză, *Inelele lui Saturn* de W.G. Sebald, este un „roman alcătuit de fapt doar din digresiuni“, iar „ocolirile lui Sebald alcătuiesc, în cele din urmă, un inel uriaș care conectează multe povestiri și experiențe disparate“.

Găsim aici „posibilitatea tulburătoare a unor povești fără sfârșit“ și, implicit, șansa noastră de a ne scrie la infinit poveștile, de a pătrunde din ce în ce mai adânc în trecut, pentru a-l înțelege, știind că avem întotdeauna opțiunea revenirii la timpul prezent. Cheia călătoriei în timp se regăsește, fără îndoială, în literatură. **SDC**

Muzeul „Vasile Pogor” din Iași s-a redeschis publicului

Începând de marți, 22 martie 2022, Muzeul „Vasile Pogor” este redeschis pentru public, după o pauză de trei ani, cât au durat lucrările de restaurare.

Muzeul „Vasile Pogor” a fost reamenajat muzeografic în jurul societății culturale „Junimea”, rezultând un spațiu prietenos și atractiv, în care vizitatorii se raportează la informație și idei prin intermediul propriilor acțiuni. Au fost folosite metode clasice de expunere, dar și instrumente digitale, noi forme de proiectare a informațiilor, într-o abordare interactivă și participativă, care îi apropie pe vizitatori de patrimoniu. Prin utilizarea mijloacelor digitale și inovative pe fundal arhitectural clasic, s-a obținut o formulă nouă de amenajare muzeală ce menține vie amprenta culturală a Junimii.

Sălile cuprinse în traseul de vizitare construiesc o imagine a istoriei locului, a casei și a proprietarilor, a Iașilor de altădată, recrează atmosfera întâlnirilor junimiste și propun inclusiv călătorii digitale în epoca junimistă prin instalații neconvenționale de artă și panou interactiv.

„Casa cu ferestrele toate luminate” din inima orașului Iași este cea în saloanele căreia își dădeau întâlnire câteva dintre personalitățile

care au marcat istoria României moderne: Maiorescu, Alecsandri, Xenopol, Conta, Caragiale, Eminescu, Slavici, Creangă și mulți alții. Pe atunci această casă aparținea lui Vasile Pogor, unul dintre fondatorii celebrei societăți literare „Junimea”, și a găzduit nenumărate ședințe junimiste.

Clădirea a fost construită în 1850 de către vornicul Vasile Pogor, împreună cu soția sa Zoe. Această dată este atestată de o piatră hexagonală găsită, după săpăturile efectuate în vederea restaurării, pe care se află inscripția, cu caractere chirilice: „V. Pogor 1850 și soția sa Zoe”.

Imobilul are un bogat și lung istoric legat de viața culturală a Iașilor, fiind loc de întâlnire pentru intelectualitatea orașului, sediul Societății Literare Junimea (1863) și al Revistei „Convorbiri literare” (1867).

Cumpărată în 1901 de principesa Maria Moruzzi, care modifică intrarea principală și schimbă fațadele, așezând deasupra balcoanelor blazonul familiei, casa va fi moștenită de fiul ei, Gheorghe Brătianu. Acesta în 1938, când pleacă la București, o închiriază rezidenței regale din Iași.

De-a lungul timpului, Casa Pogor a îndeplinit mai multe roluri: locuință privată (familii Pogor, Moruzzi, Brătianu), comandament militar, sediul unor instituții de stat, din 1947 aparține Regionalei CFR Iași. Va fi naționalizată și va

„Casa Pogor este, indiscutabil, unul dintre cele mai importante obiective de patrimoniu nu doar din Iași, ci și din țară, de vreme ce revoluționara Societate Junimea, care a însemnat un uriaș pas spre modernitate al societății românești în ansamblul ei, s-a format practic în acest loc. Noi, firește, suntem cu atât mai conștienți de ceea ce înseamnă Casa Pogor cu cât e un obiectiv muzeal important al MNLR Iași. Astfel încât, după încheierea lucrărilor de restaurare, am dat o mare atenție realizării unei noi expoziții permanente, care, așa cum se va vedea, vine cu un limbaj muzeografic proaspăt, cu o viziune de secol XXI, dar respectând totodată tradiția și valorile culturale ale acestui spațiu extraordinar. Va fi, în mod cert, o surpriză pentru public și sunt convins că va stârni un interes deosebit printre vizitatori.” (Lucian Dan Teodorovici, manager Muzeul Național al Literaturii Române Iași)

servi din 1954 Inspecției de Stat pentru Igienă și Protecția Muncii, Regionala Iași. În data de 26 decembrie 1972 a devenit Muzeul „Vasile Pogor” din cadrul Complexului Muzeistic Iași.

Muzeul „Vasile Pogor”, parte din rețeaua Muzeului Național al Literaturii Române Iași, a beneficiat de lucrări de restaurare între anii 1994 și 2006, 2018 și 2021. Lucrările din perioada 2018-2021 s-au derulat prin proiectul RESTAURAREA MUZEULUI „VASILE POGOR”. Cod SMIS 116511, susținut de Guvernul României și Consiliul Județean Iași. Au fost accesate fonduri nerambursabile în cadrul Programului Operațional Regional 2014-2020, Axa prioritară 5 – Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural.

Muzeul „Vasile Pogor” – Casa Junimii se va putea vizita de marți până duminică, în intervalul orar 10-17 (16:30 – eliberarea ultimului bilet de intrare). **SDC**

Mai multe detalii se găsesc pe www.muzeulliteraturiiiasi.ro.

Azar Nafisi – Citește periculos

„Suplimentul de cultură“ vă prezintă în avanpremieră un fragment din volumul *Citește periculos. Puterea subversivă a literaturii în vremuri tulburi*, de Azar Nafisi, traducere din limba engleză de Adina Avramescu, la Editura Polirom.

– FRAGMENT –

Trăim într-o epocă post-Trump, dar Trump va fi cu noi multă vreme; dacă nu fizic, atunci într-un sens figurat, reprezentând mentalitatea și tendințele autocratice din interiorul democrației. În anii următori vom simți replicile seismului care a fost președinția lui Trump. Instituirea unei oarecare forme de normalitate nu înseamnă că aceste curente de adâncime ale urii au dispărut, iar democrația e în siguranță. Epoca în care trăim este copleșită de violență atât la nivel de discurs, cât și în realitate, comunicarea nefăcându-se prin includere, ci prin eliminare. Adversarii și opozanții sunt reduși la – și definiți ca – dușmani. Această epocă e dominată și de minciuni. Spre deosebire de literatură, care caută adevărul, minciunile au la bază iluzii ce sunt confundate cu realitatea. Dar trăim și vremuri ale speranței și tranziției, în care există oportunități reale pentru schimbare, pentru egalitate autentică, pentru democrație.

Totul depinde de alegerile noastre și de cum alegem să le punem în practică.

Cum să ne confruntăm cu criza actuală? Cum să facem o schimbare autentică? Tendințele autocratice ne amintesc că cele cu care trebuie să ne luptăm și să le schimbăm nu sunt doar pozițiile politice sau politicile, ci *atitudinile*, modurile de a privi lumea și de a acționa în interiorul ei. E o ironie că, atunci când ne opunem acestor atitudini, când încercăm să nu acționăm în spiritul lor, ne descoperim propriile valori și neajunsuri și neglijența în ce privește apărarea acestor valori. Cu siguranță că avem partea noastră de vină – prin pasivitate sau complicitate neintenționată – pentru crearea problemelor cu care ne confruntăm astăzi.

În America, ne-am pierdut arta opoziției. Aici intervine cititul periculos: ne învață cum să facem față dușmanului. Trebuie să știm cum să ne comportăm nu doar cu prietenii și aliații, ci și cu adversarii și dușmanii. Să-ți cunoști dușmanul presupune să te descoperi pe tine. Democrația depinde de modul cum îi abordezi pe adversari și opozanți. Depinde de capacitatea noastră de a gândi și regândi, de a ne evalua și reevalua pozițiile, de a ne confrunța atât cu dușmanii din afara noastră, cât și cu cei din interior. Îmi place ce spune Jonathan Chait într-un articol publicat în 2021 în revista „New York”, despre retrogradarea lui Liz Cheney, reprezentanta pentru Wyoming în

Congres, de către Partidul Republican pentru „îndrăzneala” ei de a nu fi urmat linia partidului în ce privește acțiunile lui Trump de dinaintea și din timpul luării cu asalt a clădirii Capitolului din SUA, din 6 ianuarie 2021: „Faci pace cu dușmanii, nu cu prietenii”.

În copilărie, când tata voia să-mi explice ceva complicat, încerca să mă facă să înțeleg spunându-mi o poveste. Când am încercat să-l fac pe tata să înțeleagă prezentul nostru, m-am inspirat din metoda lui. Așa am ajuns să-i scriu tot mai des despre cărți. Acum e rândul meu să-i spun povești.

Scrisorile mele se concentrează asupra evenimentelor care ne-au influențat viața dintr-o perioadă crucială și turbulentă din istoria recentă, începând cu protestele sângeroase din noiembrie 2019, care au zguduit Republica Islamică Iran, și terminând cu protestele din America dezlanțuite de asasinarea lui George Floyd, din vara anului 2020. Cred că aceste evenimente sunt reprezentative nu numai pentru ce s-a întâmplat atunci, ci și pentru ce se întâmplă acum și ce se va întâmpla în viitorul apropiat.

În cei patru ani ai mandatului lui Trump am citit, am recitat și am reflectat asupra unor scrieri de ficțiune despre traume, atât personale, cât și politice. Cu ajutorul acestor cărți, care au devenit baza scrisorilor mele către tata, am încercat să fac lumină asupra prezentului nostru – să folosesc poveștile

lor pentru a-i explica lui tata ceva complicat despre America.

Am pornit, la fel ca multe dintre scrierile americane din acești patru ani, de la atracția și amenințarea cumplită reprezentate de

totalitarism, urmărind această idee de la *Republica* lui Platon la *Fahrenheit 451* de Ray Bradbury și *Versetele satanice* ale lui Salman Rushdie. Această perioadă a evidențiat ciocnirea dintre poet și tiran – și poziția precară a scriitorului sau, de fapt, a cititorului în cadrul unei societăți absolutiste. Apoi am trecut la două mari scriitoare ale secolului XX, Zora Neale Hurston și Toni Morrison, ale căror romane oferă comentarii pe marginea marilor teme politice ale zilei – rasa, genul, opresiunea – la fel de incisive ca mai tot ce se scrie în prezent.

Apoi, am început să scriu despre război, căci acest secol și cel anterior au fost pline de războaie: împotriva unor țări, împotriva unor popoare, ale unor oameni împotriva altora și, în 2020, împotriva unei pandemii virale. În acest sens, David Grossman, Elliot Ackerman și Elias Khoury mi-au fost punctele de referință. Ei vorbesc despre dezumanizare și ură ca părți esențiale ale războiului. **SDC**

CARTEA

Autoarea bestsellerului
Citind Lolita în Teheran

Uitarea este echivalentul morții, ne spune Azar Nafisi, iar cărțile au fost dintotdeauna paznicii memoriei noastre. Cărțile ne transmit adevăruri care adesea nu pot fi rostite și devin de multe ori forme de luptă eficiente împotriva regimurilor totalitare. În cele cinci scrisori imaginare adresate tatălui său, însoțite de inserturi autobiografice, autoarea aduce un elogiu nu doar literaturii rezistenței, ci și, mai ales, literaturii ca formă de rezistență. Sondând operele unor mari autori precum Salman Rushdie, Margaret Atwood, Tim Morrison, David Grossman, Elias Khoury, Ray Bradbury, James Baldwin sau Ta-Nehisi Coates,

sunt puse în discuție multe dintre marile probleme cu care se confruntă lumea contemporană: dezumanizarea, lupta femeilor și a minorităților pentru drepturile lor, teocrația iraniană și derapajele antidemocratice din SUA, războaiele din Orientul Apropiat, tortura și lagărele de concentrare, relația victimă-călău, pandemiile ș.a. Transpuse în ficțiune, toate aceste teme au făcut și continuă să facă din cărți lecturi subversive, incitante și „periculoase”, înlocuind minciuna cu adevărurile pe care ele le dezvăluie. Citește periculos este o carte care nu ne poate lăsa tăcuți și nici indiferenți. „Dar cum oare se explică faptul că atât de mulți oameni recurg la idei, la imaginație și frumusețe atunci când li se ia tot ceea ce noi numim viață? Când nu mai au absolut nici o putere asupra vieții și asupra morții lor? Când sunt în pragul morții? Când ne confruntăm cu acte de o asemenea brutalitate

și cruzime, când ne pierdem speranța de a mai fi oameni, ne întoarcem instinctiv la acele realizări ale omenirii care omagiază demnitatea, libertatea și frumosul. Facem apel la empatie și credința că, până și în asemenea locuri aflate atât de aproape de moarte, rămânem totuși în vecinătatea vieții prin intermediul cărților, al artei și al muzicii, prin ceea ce s-a născut din dragoste, din pasiune și din dorința de a comunica, din nevoia de a ne opune morții și uitării. La fel de important e faptul că, chiar în pragul morții fiind, când nu ne putem alege modul în care trăim sau murim, mai avem încă posibilitatea de a alege cum să ne confruntăm cu cea moarte, cum să ne confruntăm cu călăul nostru: cu demnitate și dragoste de viață sau de vidul oferit de moarte. Nu ne putem pierde speranța într-o lume care l-a dat pe Rumi sau pe Shakespeare.” (Azar Nafisi)

RECOMANDĂRI EDITORIALE

N. Steinhardt, *Corespondență*, volumul II

• Opera integrală N. Steinhardt este publicată în coeditare cu Mănăstirea „Sfânta Ana”, Rohia

• Ediție îngrijită, studiu introductiv, note, referințe critice și indici de George Ardeleanu

• Repere biobibliografice de Virgil Bulat

Ultimele două volume din Integrala N. Steinhardt cuprind corespondența acestuia, inclusiv mai multe scrisori inedite descoperite în dosarul de urmărire informativă a monahului de la Rohia. Alături de corespondența interceptată este inclusă și corespondența „liberă” a lui Steinhardt către prieteni, nume de referință ale culturii române, ca Alexandru Ciorănescu, Constantin Noica, Emil Cioran, Perpessiciu, George Tomaziu, Dumitru Stăniloae sau Ileana Mălăncioiu, către reprezentanți ai Bisericii (IPS Antonie Plămădeală, IPS Justinian Chira, IPS Iustin Hodea Sigheteanul), dar și către redacțiile unor reviste sau edituri cărora le propunea spre publicare texte proprii.

„Când vorbesc de «încarcerarea» sau de «încorsetarea» acestor schimburi epistolare în rama sau în «cleștele» unui mecanism opresiv, am în vedere și acele adnotări, glossări, notificări, rezoluții, sublinieri sau încercuiri de nume, cuvinte ori

paragrafe operate de ofițerii de Securitate pe textul scrisorilor interceptate sau acele formulare stereotipe ale «notelor de relații» care încadrează «decupaje» epistolare. Așa cum s-au făcut cercetări despre însemnările marginale pe textele vechilor manuscrise, tot așa istoricii sau analiștii totalitarismului comunist ar putea face studii despre astfel de adnotări, sublinieri sau

decupaje operate de poliția politică. Unele par gratuite (te întrebi de ce au fost făcute), cele mai multe însă sunt instrumentate în procesul de urmărire. O informație, un nume sau o propoziție subliniate pe textul unei scrisori pot declanșa celelalte mecanisme de supraveghere sau chiar de represiune a celui urmărit ori a celor despre care e vorba în epistola cu pricina: punerea în filaj,

contactarea informatorilor și stabilirea unor sarcini de lucru pe lângă «obiectiv», instalarea mijloacelor de tehnică operativă, consemnarea în rapoartele informative etc.”

(George Ardeleanu)

N. STEINHARDT se naște la București pe 29 iulie 1912. Își face debutul publicistic foarte de timpuriu în revista Liceului „Spiru Haret”.

Își ia bacalaureatul în 1929 și frecventează cenaclul „Sburătorul”, iar în 1932 își ia licența în Drept. În 1934 începe să colaboreze la „Revista burgheză” și publică sub pseudonimul Antisthius volumul parodic *În genul... tinerilor*. Își ia doctoratul în Drept în 1936. În 1935 și 1937 publică împreună cu Emanuel Neuman studiile *Essai sur une conception catholique du Judaïsme* și *Illusions et réalités juives*. Colaborează la „Libertatea” și la „Revista Fundațiilor Regale”. După război, publică pentru scurtă vreme în „Universul literar”, „Victoria”, „Tribuna poporului” și, din nou, „Revista Fundațiilor Regale”. Refuză să colaboreze cu noul regim. În 1960 este anchetat, apoi condamnat în lotul Noica-Pillat la 12 ani de muncă silnică. Trece prin închisorile Jilava (unde este botezat de părintele Mina Dobzeu), Gherla și Aiud. Eliberat în august 1964, va reveni după câțiva ani în lumea literară prin traduceri, medalioane, cronici etc. În 1972 termină prima versiune a capodoperei sale, *Jurnalul fericirii*. Publică volume de eseuri și de critică foarte bine primite, deși unele sunt puternic cenzurate. Monah din 1980, rămâne activ pe terenul eseisticii și al criticii. Se stinge la 30 martie 1989. **SDC**

Haruki Murakami, *Strania bibliotecă*

- Cu ilustrații de Chip Kidd
- Traducere din limba japoneză de Iuliana Oprina
- Vârsta recomandată: 10+

În timp ce se întorcea de la școală, tânărul erou al cărții se trezește întrebându-se cum se colectau impozitele în Imperiul Otoman, așa că se duce la biblioteca municipală să vadă dacă există o carte despre acest subiect. Mare greșeală! Un bătrân ciudat îl conduce într-o sală de lectură specială, aflată în subsolul bibliotecii, care se dovedește a fi, spre uimirea băiatului, un imens labirint. De parcă n-ar fi fost de ajuns, descoperă că este

prizonier alături de un Om Oaie, care face niște gogoși excelente, și de o fată care vorbește prin gesturi. Dacă nu va ajunge acasă la timp pentru cină, mama lui va fi teribil de îngrijorată. Unde mai pui că bătrânul pare a avea un apetit deosebit pentru creierul lui. Cum va reuși să scape din această bibliotecă de coșmar?

HARUKI MURAKAMI (n. 1949) este unul dintre cei mai populari scriitori japonezi contemporani. A studiat literatura la Universitatea Waseda din Tokio. Primul său roman, *Ascultă cum cântă vântul* (1979), i-a adus Premiul

Gunzo, fiind urmat de *Pinball, 1973* (1980) și *În căutarea oii fantastice* (1982), distins cu Premiul Noma. În 1987 publică *Pădurea norvegiană*, bestseller internațional, tradus în numeroase limbi și vândut în peste patru milioane de exemplare. Murakami a mai publicat volumul de interviuri *Underground. Atentatul de la Tokio și spiritul japonez* (1997) și romanele *La capătul lumii și în țara aspră a minunilor* (1985), pentru care a primit Premiul Tanizaki, *Dans dans dans* (1988), *Cronica păsării-arc* (1994), nominalizat la prestigiosul IMPAC Dublin Literary Award, *Iubita mea,*

Sputnik (1999), *Kafka pe malul mării* (2002) și *În noapte* (2004), precum și volumele de povestiri sau eseuri *Elefantul a dispărut* (1993), *După cutremur* (2000), *Salcia oarbă, fata adormită* (2006) și *Autoportretul scriitorului ca alergător de cursă lungă* (2007). I-au mai apărut romanele *1Q84* (2009-2010), *Tsukuru Tazaki cel fără de culoare și anii săi de pelerinaj* (2013) și *Uciderea Comandorului* (2017), volumul de convorbiri cu dirijorul Seiji Ozawa *Pur și simplu despre muzică* (2011) și volumele de povestiri *Bărbați fără femei* (2014) și *Persoana întâi singular* (2020). **SDC**

Scriitorul care a văzut ieri viitorul de astăzi

În urmă cu patru decenii, în martie 1982, înceta din viață la numai 54 de ani unul dintre cei mai apreciați scriitori de literatură SF, americanul Philip K. Dick. La 40 de ani de la dispariție, Dick rămâne la fel de popular ca scriitor, fiind considerat în același timp unul dintre puținii autori de profil care au intuit cel mai bine viitorul. În cazul de față, acest „viitor” se referă la prezent.

„Acesta e 2022. Iar 2022 este un roman de Philip K. Dick”, scrie Adam Scovell într-un articol pe care BBC News îl dedică comemorării a patru decenii de la moartea scriitorului american. „Autorii de SF par deseori mai preștenți decât ceilalți. Fie că e vorba despre drepturile femeilor în opera lui Margaret Atwood, distopiile arhitecturale și sociale ale romanelor

lui J.G. Ballard sau prezicerea internetului în *The Machine Stops*, nuvela din 1909 a lui E.M. Forster, SF-ul este plin de scriitori profesioniști. Dintre aceștia, puțini sunt cei care să fi intuit mai bine vremurile pe care le trăim ca Philip K. Dick.”

În numai trei decenii, prolificul Dick a scris 44 de romane și nenumărate povestiri, printre cele mai bune producții ale SF-lui. Viziunile lui Dick au depășit paginile cărților după ce operele lui au început să fie adaptate pentru cinema, devenind tot mai cunoscute unui public mult mai larg. Unele dintre aceste adaptări au redefinit SF-ul pe marile ecrane, mai ales *Blade Runner* (1982) și *Total Recall* (1990). Mai recent, alt roman celebru a lui Dick, *Omul din castelul înalt*, a devenit serial

TV, iar seria *Electric Dreams* a adaptat mai multe dintre povestirile sale.

Dick a fost o personalitate foarte complicată. Suferind de mai multe afecțiuni și de diverse dependențe, scriitorul a experimentat tot mai multe probleme mentale, a avut viziuni, a pretins că a trecut prin experiențe paranormale. Toate acestea și-au găsit, de-a lungul timpului, calea spre asimilare în opera lui. „Dick a avut o relație tulbură și fragmentată cu realitatea”, amintește BBC News. „În anii '70, el a început să trăiască concomitent în două vieți paralele, gândurile lui începând să fie invadate de ceea ce a descris drept «o minte transcendent rațională» pe care, la un moment dat, a denumit-o VALIS, un acronim pentru Vast Active Living Intelligence System, care a devenit subiectul ultimului său roman publicat înainte de moarte. Dar, fie că viziunile lui erau de origine medicală, fie de origine supranaturală, un lucru este clar: Dick a avut uluitoarea abilitate de a pre-vedea lumea modernă.”

„A avut o mulțime de viziuni științifice exacte ale felului în care va funcționa viitorul”, spune Anthony Peake, autorul volumului biografic *A Life of Philip K. Dick: The Man Who Remembered the Future* (2013). „De exemplu, el și-a imaginat conceptul că reclama se va putea adresa direct consumatorului, că advertiserii vor ajunge să îl cunoască pe acesta atât de intim, încât vor putea adapta marketingul exact pe ceea ce se așteaptă consumatorul. Este exact ceea ce se petrece astăzi online.”

O parte a viziunii dick-iene asupra lumii de astăzi își găsește ilustrarea în *Minority Report*, adaptarea semnată de Steven Spielberg a unei povestiri din 1956. Pentru a aduce universul lui Dick pe ecran, Spielberg s-a inspirat și din alte povestiri, pe care le-a trecut apoi prin filtrul unui think-tank format din futurologi și specialiști în tehnologii. Rezultatul: lumea din *Minority Report*, deși SF în aparență, este teribil de asemănătoare cu realitatea actuală, mai ales în ce privește omniprezența marketingului și

a tehnologiei și supravegherea permanentă și tot mai intruzivă. Miră pe cineva că astăzi chiar există în unele orașe programe care încearcă să prezică delinvența?

Capacitatea „profetică” a lui Philip K. Dick nu a fost remarcată abia azi, în era ipoteticului Meta. „Era interesat de ceea ce îi face pe oameni să fie oameni și de natura realității”, scria „Los Angeles Times” în 1991, la aproape un deceniu de la moartea autorului. „Dick era îngrijorat mai ales despre efectul tehnologiilor electronice asupra percepțiilor noastre de zi cu zi. Cărțile lui puneau constant acele Mari Întrebări: Cine suntem? De ce suntem aici? Ce înseamnă uman? Ce este real?”

„Când aceste cărți au fost publicate prima oară”, spunea în 1991 Mary Aster, șefa editurii Vintage Books, „toată lumea a fost de

acord că autorul lor este atât de paranoic, încât trebuie să fie nebun de legat. Dar, dacă le citești astăzi, rămâi uluit. Tonul lor rimază atât de straniu cu realitatea în ceea ce privește guvernarea, comunicațiile și mass-media”.

„Dar, lăsând la o parte abilitatea lui Dick de a întrezări viitorul, care astăzi ni se pare de la sine înțeleasă, cea mai deranjată viziune a sa a fost aceea că lumea însăși nu este decât o simulare”, scrie BBC News. „Elon Musk a provocat controverse recent punând aceeași problemă. Dar, indiferent dacă viziunile lui Dick au fost produsul unor defecte în această simulare sau ale unor probleme mentale, un lucru e sigur: lumea în care opera lui Dick este serbată astăzi este tot mai asemănătoare cu cea imaginată de unul dintre cei mai unici și mai brillianți scriitori.” **SDC**

LUCIAN AMARII (JUP)
SUPLIMENTUL LUI JUP

PE SCURT

JURNAL DE FRONT
RUSO-UCRAINEAN

■ Pregătindu-se pentru decernarea Oscarurilor, duminică, Hollywoodul nu prea știe încă pe ce picior să danseze în problema Ucrainei și invazia rusească. Trebuie pomenită invazia la Oscaruri? Dacă da, cum anume? Toată lumea se așteaptă la surprize în cursul ceremoniei, de la gesturi de solidaritate la tirade violente anti-Putin. „Contează foarte mult felul în care vom vorbi. Dacă se va lăsa impresia că este doar pentru imagine și publicitate, nu va fi bine. Dacă se va vorbi cu sinceritate, rezultatul ar putea fi diferit”, crede Scott Feinberg, specialistul în astfel de ceremonii al revistei „The Hollywood Reporter”. Dintre starurile americane, cele mai vizibile au fost Mila Kunis, actriță născută în Ucraina, și soțul ei, Ashton Kutcher, care au colectat 35 de milioane de dolari pentru refugiați. Sean Penn, aflat la Kiev la declanșarea conflictului, și-a activat și el fundația umanitară. Amy Schumer, care va prezenta Oscarurile, a lansat ideea ca președintele Zelenski să fie prezent via satelit la ceremonie, dar Academia americană, prudentă, s-a făcut că nu aude. De asemenea, Orlando Bloom se află în Republica Moldova, pentru a îi ajuta direct pe copiii refugiați. De altfel, Bloom este și ambasador UNICEF din 2009.

■ Opera națională din Ljubljana, în Slovenia, în încercarea de a ține politica departe de sală, a interzis prezența pe scenă a steagului ucrainean, ceea ce l-a enervat pe regizorul flamand Frank Van Laecke, care prezenta piesa *Faust*. El s-a plâns public de „cenzură și șantaj”. „Aceste teme politice în artă nu trebuie exploatate nici acum, nici pe viitor”, a răspuns instituția care susține că trebuie să „rămână apolitică”.

■ Două sute de balerine ucrainene, care și-au părăsit țara din cauza războiului, au fost primite de Staatsballett din Berlin, refugiu temporar care le oferă spațiu de repetiții, de locuit, haine și consiliere.

■ Nu se știe sigur dacă regizorul rus Kirill Serebrennikov, al cărui piesă va deschide festivalul de la Avignon, va fi lăsat, totuși, să iasă din țară pentru a fi prezent în Franța. Condamnat în Rusia, Serebrennikov are interdicția de a părăsi țara, unde este deranjant pentru autorități

pentru criticile lui indirecte la adresa regimului Putin.

■ Confruntată cu un aflux masiv de refugiați ucraineni, Germania încearcă să îi ajute. Fundația de artă Ernst von Siemens din Berlin a organizat un program financiar ce ar permite muzeelor germane să angajeze, vreme de un an, personal ce a lucrat în instituțiile de profil ucrainene.

■ Jurnalistul rus Dmitri Muratov își vinde medalia Nobelului pentru pace primit în 2021 pentru refugiații ucraineni. Medalia, realizată dintr-un aliaj de aur și argint, va fi estimată de o casă de licitație care o va scoate apoi la vânzare.

■ Actrița și activista rusă Ciulpan Hamatova, cunoscută din *Good*

Bye Lenin!, a anunțat că s-a mutat în Letonia, denunțând războiul din Ucraina.

■ „Nu mai filmez. Drumul meu este cel al unui simplu soldat”, spune regizorul ucrainean Oleh Sențov, care s-a înrolat ca voluntar încă din primele zile ale războiului. Sențov a făcut cinci ani de închisoare în Rusia după ce a protestat împotriva anexării Crimeii.

VICTORIA MANGA

În Franța, banda desenată are un loc de cinste în preferințele publicului cititor și a înregistrat în ultimul an vânzări și mai mari în raport cu anii precedenți, dar, în același, timp, specialiștii văd o creștere a audienței benzilor

desenate japoneze, manga, pe teritoriul hexagonal. Izolarea din pandemie, pare-se, a făcut ca manga să se vândă, în 2021, în 47 de milioane de exemplare, „o evoluție fulgerătoare”, mai ales în rândul cititorilor tineri. Manga o duce bine și în restul lumii. În Statele Unite ea a preluat locurile frunțase în clasamentele de vânzări, depășind fără drept de apel produsele industriei comics, pe care cititorii le consideră mult prea slabe și prea înregimentate politic.

ALIANȚA FOLK-THRILLER

Prolificul autor american de best-selleruri James Patterson face echipă cu vedeta muzicii country

Dolly Parton pentru a lansa un „pachet complet”: un roman numit *Run, Rose, Run*, însoțit de un disc ce poartă același titlu și care conține 12 piese inspirate de carte. Patterson, adevărată industrie de produs cărți, a mai avut colaborări cu personalități în trecut, ultima pe listă producând două thrillere semnate împreună cu fostul președinte Bill Clinton.

„DE CE AM FĂCUT ATÂTEA FILME PROASTE”

Nicolas Cage (foto jos) a vorbit despre marea cantitate de filme de serie B foarte slabe care constituie o parte consistentă a carierei sale foarte bogate, de altfel. „Aveam o grămadă de datorii de impozite și trebuia să cheltui 20.000 de dolari lunar ca să nu-mi internez mama în ospiciu. Toate aceste probleme financiare m-au lovit în același timp”, spune actorul. Refuzând să își declare falimentul personal, Cage a preferat să joace într-o lungă suită de roluri modeste, care l-au redresat financiar și care, susține el, nu l-au compromis artistic. În viitorul lui film, *The Unbearable Weight of Massive Talent*, Nicolas Cage va juca o versiune fictivă a sa pentru un miliardar mafiot care este fan Nicolas Cage (!). **SDC**

Pagini realizate de
DRAGOȘ COJOCARU

Suplimentul
DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și
„Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în
colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit
împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4,
CP 266, tel. 0232/214.100, 0232/214111,
fax 0232/214111

Muzică: Dumitru Ungureanu,
Cătălin Sava

Teatru: Oltița Cîntec

Caricatură: Lucian Amarii (Jup)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncț: Radu Cucuteanu

DTP: Adina Arnăuțu

Rubrici permanente: Bobi (Fără Zahăr),
Dragoș Cojocaru, Andrei Crăciun, Florin
Ghețau, Cătălin Pavel, Radu Pavel Gheo

Carte: Mihaela Pascu-Oglindă,
Marius Miheț, Cristian Teodorescu,
Alina Purcaru, Cătălin Constantinescu,
Ioan-Alexandru Tofan, Dana Pirvan

Grafică: Ion Barbu

Actualitate: Nona Rapotan,
Constantin Piștea

Publicitate: tel. 0232/252294

Distribuție: Mihai Sirbu
tel. 0232/271335.

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 45 lei pentru 3 luni;
91 lei pentru 6 luni; 182 lei pentru 12 luni.
Prețurile includ și tarifele poștale.

Când tinerii se dădeau în vânt după distopii

Exact în urmă cu un deceniu, *Jocurile foamei*, filmul bazat pe cartea lui Suzanne Collins, își făcea apariția pe podium printre cele mai populare producții ale anului, alături de *The Dark Knight* și ultimul film din seria *Harry Potter*. Un succes uriaș care deschidea poarta pentru un trend ce avea să dureze câțiva ani, cel al distopiilor cinematografice pentru tineri, bazate pe romanele de gen care aveau succes în librării. Pentru că cititorii de ieri ai poveștilor magice precum *Harry Potter* erau interesați acum de povești mult mai sumbre, extrase de pe raftul cu Orwell și Huxley.

DRAGOȘ COJOCARU

Volumul *Jocurile foamei*, primul volum al trilogiei Suzanne Collins, fusese lansată în septembrie 2008 și se dovedise un uriaș succes, cu traduceri în 26 de limbi și publicate în 38 de țări. Filmul, evident, nu avea decât să urmărească acest triumf. În momentul premierei, primul roman din serie încă era pe lista de bestselleruri din „New York Times”, la categoria „young adult”.

Succesul acestui film se datorează în bună măsură acestui interes masiv al cititorilor. În același timp, au mai fost câțiva factori care trebuie luați în considerare. Un factor este faptul că distribuitorul Lionsgate l-a lansat într-o nișă neocupată, în epocă, de blockbustere, la final de martie. Însă aceasta n-ar fi fost suficient pentru a-i explica succesul dacă adaptarea în sine nu ar fi avut calități majore.

Jocurile foamei, filmul, reușea performanța de a plăcea unor categorii diverse de public, un echilibru delicat și greu de atins: nu era numai pentru tineri (aproape jumătate din public era trecut de 25 de ani) și nu numai „pentru fete”, așa cum au zis unii. Distribuția, compusă din actori la început de carieră hollywoodiană (e filmul cu care Jennifer Lawrence s-a lansat cu adevărat) și veterani, a fost exact pe placul publicului. La fel, eficiența producției și a campaniei de marketing au dat roadele scontate. Succesul s-a translat și la următoarele trei filme din serie, franciza *Jocurile foamei* recoltând în final aproape trei miliarde de dolari, clasându-se pe locul 21 în topul celor mai populare serii cinematografice din toate timpurile, sub Universul Cinematografic Marvel sau *Star Wars*, dar peste *Frozen* și *Regele leu*, de exemplu.

Succesul *Jocurilor foamei*, filmele, totuși, n-ar fi fost același dacă, în urmă cu un deceniu, publicul cititor n-ar fi devenit brusc interesat de distopii. Nu de operele lui Orwell sau Huxley, ci de versiunile acestora pentru tineri, combinând idei politice cu ecouri din mituri și scenarii coșmarești extrase din opere SF cult, precum *Running Man* sau *Battle Royale*.

Încercând, în epocă, să explice

interesul pentru astfel de povești, mulți comentatori au fost de acord cu faptul că acesta este o reflexie a felului în care cititorii percep, de fapt, lumea în care trăiesc. Succesul de public al acestor distopii pentru cei tineri (numite de unii „dyslit”), care vin cu probleme și întrebări mult mai mature și sofisticate decât fanteziile standard, este explicabil. Pentru că, remarca Melissa Bourdon-King, manager general al unei importante librării canadiene, „aceste romane nu fac decât să discute probleme cu care ne confruntăm permanent, în lumea reală, dar pe care le duc la un nivel extrem”.

Cea mai mare parte a cititorilor erau copii născuți după trauma lui 11 septembrie, care au crescut într-o lume care în care au fost obișnuiți de mici cu terorismul, cu tehnologia omniprezentă și invazivă, cu o cultură care exacerbează cultul „reality”, cu problemele de mediu și cu nesiguranță socială și economică.

„Cum Dumnezeu ne putem convinge copiii să se maturizeze când noi nu am făcut-o?”, se întreabă o comentatoare a ziarului „Belfast Telegraph”. „Cultura noastră îi învață să judece numai după aparență, să disprețuiască totul, să triumfe fără talent. Distopiile actuale nu plâng moartea liberalismului, ele arată triumful

superficialului, al mediocrității false și înguste la minte.”

Spre deosebire de contrautoopiile clasice, „distopiile prezentate de aceste romane noi nu reprezintă pentru tinerii cititori un viitor pe care trebuie să-l evităm, ci o versiune a ceea ce se întâmplă deja în lumea în care trăiesc ei”, scria „The New Yorker”. „Aceste romane sunt mult mai puțin «didactice» decât cele pentru adulți, fiindcă ele vorbesc despre ceea ce se întâmplă «acum», în mințile tulburate ale adolescenților”. Astfel, crede autoarea articolului, *Jocurile foamei* poate fi o alegorie despre „experiența liceului, prezentată drept ceva minunat de către adulți, dar în care regulile sunt arbitrare și se schimbă pe neașteptate. Liceele, a căror viață părinții nu o pot controla, în care cei dezavantajați sunt brutalizați și ostracizați, o lume dominată de o ierarhie socială violentă în care cei bogați, cei arătoși și atletici culeg avantajele de pe spinarea tuturor celorlalți și în care, pentru a supraviețui, trebuie să fii o ființă complet falsă”. „Dacă adevărul despre lumea adolescenților de astăzi este exprimat cel mai bine prin lupte de gladiatori, atunci America are o problema”, concluzionează una dintre cele mai importante autoare de literatură SF din SUA, Nancy Kress.

Suzanne Collins, autoarea seriei, care provine dintr-o familie cu tradiții militare, nu prea a fost de acord cu această interpretare, afirmând „eu nu scriu despre adolescență, eu scriu despre război pentru adolescenți”. Convinșă că tinerii de astăzi sunt mult mai pregătiți pentru a recepționa mesaje neplăcute, Collins crede că rolul acestor cărți este mai degrabă cel de a educa tinerii.

Comparând contrautoopiile clasice cu cele de tip „dyslit”, unii specialiști au subliniat niște caracteristici specifice acestora din urmă. De exemplu, în „dyslit”, există o anumită suprapunere între un scenariu clasic de distopie, în care societatea este zdrobită de un regim opresiv, și scenariile postapocaliptice de tip *Mad Max*. „Din punctul de vedere al unui adolescent, cele două noțiuni se pot confunda: una presupune un supracontrol, cealaltă o lipsă completă de control – fețe diferite ale aceleiași monede”, spune scriitorul Scott Westfield. Partea „postapocaliptică”, lumea distrusă, dar scăpată de sub controlul autorității, devine „locul unde evadezi”, „unde natura a redevenit stăpână după ce vechea ordine s-a prăbușit”. De aici decurge o altă caracteristică a scenariilor „dyslit”. În distopiile clasice, protagonistul este în cele din urmă zdrobit de sistemul dictatorial. În cele pentru tineri, eroii intră în lupta cu sistemul: în *Jocurile foamei*, tinerii pornesc o revoltă împotriva Capitolului, iar *Harry Potter* reușește să înfrângă figurile sinistre care conduc Ministerul Magiei în ultimele romane din serie.

„Adolescenții, desigur, sunt publicul ideal pentru așa ceva”, crede autorul rubricii „GeekDad” a revistei „Wired”. „Rebeliunea și insurecția par a fi o reacție naturală pentru adolescenți. Adulții, așa cum sunt ei portretizați în aceste cărți, sunt cinici sau blazați sau prea preocupați de propria lor siguranță pentru a mai rezista sistemului. E nevoie de un copil care să spună că împăratul e gol.”

S-a schimbat ceva în ultimul deceniu? **SDC**